

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Helena Belehar

Frazeologija v osnovni šoli

Frazeološka kompetenca

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Erika Kržišnik

Ljubljana, oktober 2010

ZAHVALA

Za strokovno pomoč in mentorstvo pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem red. prof. dr. Eriki Kržišnik. Zahvaljujem se tudi vsem ostalim, ki so mi na kakršen koli način pomagali pri izdelavi diplomskega dela.

Posebna zahvala pa gre moji družini in Franciju, ki so me v času študija vzpodbujali in mi stali ob strani.

POVZETEK

V diplomskem delu je predstavljena definicija frazeologije, različna poimenovanja osnovne enote, njihove lastnosti ter delitve po obliki. Na kratko je opisana norma ter možni odstopi od nje, sledi pa kratek zgodovinski pregled razvoja slovenske frazeologije. Pregledala sem članke, ki se nanašajo na poučevanje frazeologije v osnovni šoli in podajanje snovi učencem, nato pa preverila stanje frazeologije v učbenikih, berilih in delovnih zvezkih za slovenščino v osnovni šoli. Zanimalo me je, v kolikšni meri je frazeologija v učnem gradivu prisotna, kako so poimenovane osnovne frazeološke enote ter ali so pomeni frazemov razloženi. Med učenci 5., 7. in 9. razreda Osnovne šole Šenčur sem izvedla preverjanje znanja iz frazeologije, naloge točkovala in naredila analizo posameznega razreda ter na koncu še primerjavo vseh treh razredov.

KLJUČNE BESEDE: slovenski jezik, frazeologija, frazeologija v šoli, didaktika jezika.

ABSTRACT

This diploma work is concerned with the definition of the idiom, different naming of particular units, their properties, and division into groups according to the form. The norm and possible deviances are also described, as well as a short history of Slovenian idioms. I have checked and studied articles which deal with teaching idioms in primary schools and presenting the material to the pupils. Then I checked the status of idioms in course books, workbooks, and readers for the purposes of teaching Slovenian languages in primary schools. I was interested to what extent idioms are included in the books, how the basic units are named, and if the meanings of given idioms are explained. I have conducted a survey among the pupils of the fifth, seventh, and ninth grade of Primary School Šenčur, checking the knowledge of idioms. I gave points for every correct answer and then analyzed the results of each grade separately and then compared the results of all the grades together.

KEY WORDS: Slovenian language, Idioms, Idioms in schools, Language teaching methodology.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	iii
UVOD.....	1
1 DEFINICIJA FRAZELOGIJE IN POIMENOVANJE OSNOVNE ENOTE	2
2 LASTNOSTI OSNOVNE FRAZEOLŠKE ENOTE.....	4
2.1 VEČBESEDNOST	4
2.2 STALNOST OBLIKE IN POMENA	4
2.3 NEIZPELJIVOST POMENA IZ VSOTE SESTAVIN POMENA FRAZEMA.....	5
2.4 EKSPRESIVNOST	5
3 DELITVE PO OBLIKI.....	6
4 NORMA IN ODSTOPI OD NJE	7
5 ZGODOVINA FRAZELOGIJE NA SLOVENSKEM	9
6 PRISPEVKI O POUČEVANJU FRAZELOGIJE V OSNOVNI ŠOLI	11
7 FRAZELOGIJA V BERILIH IN UČBENIKIH.....	15
8 PREVERJANJE ZNANJA IZ FRAZELOGIJE	32
8.1 ANALIZA IN REZULTATI 5. RAZREDA	36
8.2 ANALIZA IN REZULTATI 7. RAZREDA	45
8.3 ANALIZA IN REZULTATI 9. RAZREDA	53
8.4 PRIMERJAVA VSEH TREH SKUPIN.....	59
ZAKLJUČEK	61
VIRI IN LITERATURA.....	63
PRILOGA.....	67

KAZALO TABEL

Tabela 1: Točkovanje preverjanj iz 5. razreda.	36
Tabela 2: Točkovanje preverjanj iz 7. razreda.	46
Tabela 3: Točkovanje preverjanj iz 9. razreda.	54

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Dosežene točke v 5. razredu.....	37
Graf 2: Povprečni dosežek v 5. razredu pri posamezni nalogi.	44
Graf 3: Dosežene točke v 7. razredu.....	46
Graf 4: Povprečni dosežek v 7. razredu pri posamezni nalogi.	52
Graf 5: Dosežene točke v 9. razredu.....	54
Graf 6: Povprečni dosežek v 9. razredu pri posamezni nalogi.	58
Graf 7: Primerjava vseh treh razredov po posameznih rezultatih.	59
Graf 8: Primerjava povprečnih dosežkov pri posameznih nalogah.	60

KAZALO SLIK

Slika 1: Strip iz delovnega zvezka – zapresti se v lastne misli.....	23
Slika 2: Slika iz delovnega zvezka – luna ga trka.	26

UVOD

Frazeologija je veda, ki se ukvarja s stalnimi besednimi zvezami. Je pomembna sestavina vsakega naravnega jezika. Frazeme, osnovne enote frazeologije, srečujemo v vsakdanjem življenju, velikokrat jih uporabljamo, ne da bi se tega sploh zavedali, saj so močno ukoreninjeni v naši jezikovni tradiciji. Frazemi jezik bogatijo. Pomena mnogih frazemov, ki so jih uporabljali pred nekaj desetletji, danes večina govorcev ne poza več, ali pa so starinsko zaznamovani. Predvsem v časopisju pa se začele pojavljati nove oblike frazemov, t. i. prenovitve.

Diplomsko delo je nadaljevanje raziskave dveh diplomskih seminarjev na temo razumevanje frazemov pri vrtčevskih otrocih, ki sem jih opravila med študijem. Veliko frazemov se pojavlja v pravljicah in zgodbicah za predšolske otroke. Ti prenesenega pomena frazemov ne razumejo, vse si predstavljajo dobesedno, s tem pa se pojavi možnost, da zgodbe ne razumejo popolnoma.

V diplomskem delu sem temo razširila; zanimalo me je, kako učenci v osnovni šoli, ki so že nekoliko starejši in izkušenejši govorci, razumejo frazeme, koliko se o tem učijo v šoli, natančneje pri pouku slovenščine. V slovenskih učbenikih se je frazeologija začela pojavljati šele pred dobrimi dvajsetimi leti, zato me je zanimalo, kakšno je stanje danes. Pregledala sem berila, učbenike in delovne zvezke, ki jih v šolskem letu 2009/10 uporabljajo učenci OŠ Šenčur. Pri tem sem opazovala, v kolikšni meri je frazeologija prisotna, kako so enote poimenovane, če sploh so, in ali so pomeni frazemov razloženi ali ne. V drugem delu diplomske naloge sem predstavila rezultate preverjanja znanja o frazeologiji, ki sem ga izvedla v petih, sedmih in devetih razredih, ter jih primerjala.

1 DEFINICIJA FRAZELOGIJE IN POIMENOVANJE OSNOVNE ENOTE

Pojem frazeologija ima dvojen pomen:

- a) je jezikovna veda, disciplina, ki se ukvarja s frazeološkimi enotami,
- b) stalne, leksikalizirane besedne zveze določenega jezika.

Znotraj frazeologijo delimo še na frazeologijo v širšem in ožjem smislu. Frazeologija v širšem smislu upošteva vse stalne besedne zveze (rdeča mušnica, gugalni stol). Osnovna lastnost je torej stalnost. Frazeologija v ožjem smislu pa stalne besedne zveze ločuje na nefrazeološke, katerih pomen je popolnoma predvidljiv, in frazeološke, katerih pomen ni predvidljiv iz pomena sestavin.

Problem v frazeologiji se pojavi pri poimenovanju osnovne enote. Zanj v jezikoslovju obstaja kar šest različnih poimenovanj.

1. Josip Pavlica v svojem *Frazeološkem slovarju v petih jezikih* uporabi starejši izraz fraza, ki pa je neustrezen, saj vzbuja negativno konotacijo. V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* je fraza razložena kot 'besedna zveza, ki zaradi pogoste, nepristne rabe izgubi svojo vsebinsko vrednost, puhlica'.
2. Pojem stalna besedna zveza se uporablja v osnovnošolski rabi. S tem izrazom so frazeološke enote poimenovane tudi v zunanjih preizkusih znanja ob koncu osnovne šole. Izraz je zavajajoč, ker predpostavlja, da so frazeološke enote le besedne zveze, s tem pa izključuje vse stavčne tvorbe.
3. Izraz frazeologizem uporabljajo Rusi. Tudi ta izraz je neustrezen, saj ne izhaja iz poimenovanja za realizirane enote, temveč iz imena za vedo.
4. Toporišič¹ predlaga izraz frazeologem, ki ga zaradi končnice lahko uvrstimo v sistem, kar pa ne drži.
5. V angleškem in deloma germanskem jezikoslovju se za poimenovanje osnovne enote uporablja izraz idiom, kar pa zopet ni primerno, saj se nanaša tudi na enobesedna poimenovanja, kar pa ni del frazeologije.

¹ Jože Toporišič: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *JIS* XIII (1973/74). 273–279.

6. Še najbolj ustrezen izraz, ki je analogen vsem drugim poimenovanjem osnovnih enot, je po mnenju Erike Kržišnik frazem. Ta se od osemdesetih let naprej uporablja v frazeološki literaturi nasploh.

2 LASTNOSTI OSNOVNE FRAZEOLOŠKE ENOTE

Frazemi v ožjem smislu imajo štiri temeljne lastnosti, ki jih ločijo od drugih jezikovnih enot:

1. večbesednost,
2. stalnost oblike in pomena,
3. neizpeljivost pomena iz vsote pomenov sestavin frazema in
4. ekspresivnost.

2.1 VEČBESEDNOST

Frazem obsega vsaj dve besedi, npr. *cepiti dlako*. Enobesedna tvorjenka, npr. *dlakocepiti*, ni frazem. Večbesednost torej ločuje frazeme od enobesednih idiomatskih izrazov (*dlakocepiti*, *zatreškati se*) in enobesednih stalnih metafor (*veter brije*, *čas teče*).

Pri frazemih s predložno vezavo (*na mah*) in zvezah z zaimkom (*lomiti ga*) namesto o večbesednosti govorimo o nadbesednosti.

2.2 STALNOST OBLIKE IN POMENA

Stalnost frazema zajema predvsem nespremenljivost njegovih sestavin, vendar frazem ni popolnoma nespremenljiv, sicer bi ga uporabljali kot citat. Obstajajo različne oblike frazema, ki jih vključimo v besedilo (npr. časovne, spregatvene) in frazemske različice (*iti na led/limanice*). Njegova oblika se glede na rabo torej lahko nekoliko spremeni, vendar pa neupoštevanje stalnosti frazema lahko povzroči nesmisel in nerazumevanje.

Stalnost oblike pomeni, da frazema ne smemo oblikoslovno, besedotvorno, skladijsko ali sestavinsko spreminjati (*govoriti, kot bi rožice sadil* ≠ *govoriti, kot bi rožico posadil*).

Tudi pomen frazema je vedno enak. Npr. *gledati kot tele v nova vrata* pomeni 'gledati neumno, začudeno', 'ne vedeti za kaj gre' ne pa gledati presenečeno ali radovedno, saj je to lahko pomen že drugega frazema (*debelo gledati, prodajati izjala*).

Frazemi so enote v govorčevem slovarju, ne tvorijo jih sproti. To je stalnost pomena.

2.3 NEIZPELJIVOST POMENA IZ VSOTE SESTAVIN POMENA FRAZEMA

Pomen frazema ni predvidljiv iz besed, ki ga sestavljajo. Neizpeljivost oziroma nemotiviranost loči frazeme od ostalih besednih zvez. Iz stalne besedne zveze *teči kot zajec* lahko sklepamo pomen; kako teče zajec – hitro, torej je pomen predvidljiv. Frazem *v tem grmu tiči zajec* pa nam ne pove čisto nič, pomena se moramo naučiti.

Glede na stopnjo motiviranosti Toporišič² po pomenu loči sestave, skupe, sklope in zrasleke.

- Sestavi imajo pomen enak pomenu posameznih sestavin, so 100 % motivirani. Torej so to stalne besedne zveze, ki jih kot enote jemljemo iz spomina (*spalna srajca*).
- Skupi so frazemi, ki so 50 % motivirani; le del sestavin ima prenesen pomen (*kriva prisega* – lažna prisega).
- Sklopi so frazemi s prenesenim pomenom. Imajo sicer slovarsko docela predvidljiv pomen, ki pa je različen od frazeološkega (*zavihati si rokave* – resno se lotiti česa, *pretipati komu kosti* – pretepti koga, *belo pogledati* – začuditi se).
- Zrasleki so stalne besedne zveze, katerih pomena niti približno ne moremo uganiti iz besed, ki ga tvorijo (*priti na boben, za vsako figo, iti rakom žvižgat*). Nekatere besede, ki jih frazem vsebuje, same nikoli ne nastopajo (*priti na kant, na vse kriplje*).

2.4 EKSPRESIVNOST

Ekspresivnost je posledica pomenskih premikov in oblike. Ta se kaže v vsebovanju rime, asonanc ali ritmiziranja (*Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.*). Frazem izraža ali vzbuja čustveno razpoloženje. Pri tem moramo omeniti konotacijo – negativna in pozitivna čustvena zaznamovanost (*bela vrana, črna ovca* – oboje pomeni izjema, vendar bela vrana pozitivna, črna ovca pa negativna.)

²Jože Toporišič: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *JIS* XIII (1973/74). 273–279.

3 DELITVE PO OBLIKI

Poznamo več vrst delitev frazemov po obliki.

Prva možnost je delitev na stavčne in nestavčne.

a) Nestavčni frazemi

Nestavčne frazeme delimo glede funkcijo stavčnih členov, v katerih nastopajo:

- samostalniški: *mož beseda, boljša polovica, figa mož, nočni ptič*;
- pridevniški: *kot iz škatlice, odprte glave, zvit kot presta, neumen kot noč*;
- prislovni: *na vse kriplje, noč in dan, iz vsega srca, ob svetem nikoli*;
- glagolski: *pustiti (koga) na cedilu, skočiti si v lase, vrteti jezik, stegniti pete*.

b) Stavčni frazemi

Stavčni frazemi so lahko eno-, dvo- ali večstavčni. Razdelimo jih na

- pregovorne (pregovori, reki): *Jabolko ne pade daleč od drevesa. Vrana vrani ne izkljuje oči*.
- nepregovorne: *Ta je pa bosa. Saj ne gori voda*.

Toporišič frazeme z nestavčno strukturo, torej besedne zveze, ki imajo vlogo stavčnih členov, imenuje rekla (*cediti sline, dati besedo*), frazeme s stavčno strukturo pa rečenice (*Kdor visoko leta, nizko pade*).

Tretja delitev frazemov po obliki je glede na funkcijo v večji enoti. Sem sodijo frazemi, ki v stavku

- zavzemajo funkcijo stavčnega člena (*boljša polovica*),
- tvorijo stavek s praznimi propozicijami (*stopiti (komu)na prste*),
- tvorijo minimalni tekst (*Vsak je svoje sreče kovač*).

4 NORMA IN ODSTOPI OD NJE³

Stalnost oblike in pomena je ena temeljnih lastnosti frazeoloških enot, vendar pa je popolna stalnost lastnost le redkih frazemov. Posledica tega je težje določljiva normativnost. Pri frazemu je treba opredeliti izhodiščne oblike (zaporedja in vrsta sestavin, minimalno število sestavin in razmerja med njimi) ter oblike rabe (oblikoslovne prilagoditve in dopustne rabe pretvorb).

V frazeologiji obstajajo frazeološke variante, ki jih je treba oddeliti od izhodiščne oblike. Variante so lahko enakovredne (*mlatiti/otepati prazno slamo*) ali pa stilno zaznamovane (*držati gobec/jezik/kljun*). Če je frazem brez variant, napake ni težko odkriti; pri frazemu *vreči puško v koruzo* puške nikakor ne moremo zamenjati s pištolo. Težje je s primeri frazeoloških nizov, kjer ena sestavina nastopa v slovarskem pomenu in je pomenotvorna (npr. *stresati jezo/nejevoljo/sitnost (na koga/nad kom)* ne moremo zamenjati s *stresati slabo voljo/zoprnost (nad kom)*, čeprav so tudi ti primeri nezaznamovani).

Norma je pogojena s stalnostjo, ki se oblikuje na podlagi sočasne rabe in zgodovinskega (slovarskega in besedilnega) izročila. V slovarjih različnih obdobj in avtorjev torej lahko najdemo različne variante frazemov (*seči/skočiti/vskočiti/pasti v besedo (komu)*). Če frazema v slovarju ni, še ne pomeni, da ni obstajal – marsikdaj avtorji kalkov iz nemščine niso vključili v svoj slovar.

Normo lahko ugotavljamo tudi s sočasnimi slovarji, besedilnim gradivom in presojo rojenih govorcev. Ker Slovenci popolnega frazeološkega slovarja še nimamo, si najbolje lahko pomagamo s *Slovarjem slovenskega knjižnega jezika*, ki je edini slovarski vir stalnosti, pravilnosti in normativnosti frazeologije v sodobnem slovenskem jeziku. Slovar temelji na že starejših umetnostnih besedilih, zadnje čase pa se frazemi v veliko večji meri pojavljajo v publicistiki. Ta besedila normo rahljajo (le z rahlimi odmiki ali velikimi napakami), in sicer zaradi naglice pri tvorbi besedil in/ali nepoznavanja že dane norme. Odstopi od norme pa niso vselej kršitve. Novi frazemi so lahko posledica zgodovinsko pogojenih odstopov od norme ali pa frazeološke prenovitve. Ta je enkratna, kreativen poseg v frazem, ki je nameren. Posledica prenovitev je stilna opaznost. Da je prenovitev

³ Povzeto po Kržišnik: Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih. *SR II* (1996). 133–154.

uspešna, mora vzpostavljati razvidno razmerje do pomena (in oblike) izhodiščnega pomena, hkrati pa v besedilu prinašati nove pomenske razsežnosti, tako da nastaja določena napetost med izhodiščnim in novim pomenom (primer: Živemu niso mogli do živega, zato mu zdaj mrtvemu segajo do mrtvega.).

Za odstop od norme obstajata dva poglobitna razloga: nepoznavanje ali slabo poznavanje norme (govorjena in časopisna besedila, ki nastajajo hitro in sprotno) in vpliv tujejezične frazeologije v prevodnih besedilih.

5 ZGODOVINA FRAZELOGIJE NA SLOVENSKEM

Prvo zbiranje in obravnava frazemov na Slovenskem je zaznati v obdobju predromantike in romantike, ko so bili zbiratelji ljudskega slovstva pozorni tudi na reke in pregovore. Gutsman je v svojo slovnico (1777) uvedel posebno poglavje z okrasnimi reki in izrazi. Že se je zavedal stalnosti, pripisal jim je tudi lastnost konotacije. S tem je začetnik slovenske frazeologije. Še več frazeološkega gradiva najdemo v Metelkovi slovnici (1825). Na področju frazeologije pa so raziskovali še Kopitar, Breznik, Škrabec, Bajc, Janežič, Bezjak, Sovre, Borštnik, Trdina.

Sodobno pojmovanje frazeologije na Slovenskem pa se začne v 60. letih prejšnjega stoletja. Leta 1960 je Josip Pavlica izdal *Frazeološki slovar v petih jezikih*, ki pa velja bolj za zbirko frazeološkega blaga, saj ne opisuje pomena in rabe frazemov. Vsebuje okoli štiri tisoč frazemov v slovenščini, dodane pa so tudi razlage v angleščini, nemščini, francoščini, hrvaščini, nekatere tudi v latinščini. Poleg pohval je bil slovar deležen tudi kritik. Stane Suhadolnik mu očita uporabo različnih oblik, časov in naklonov ter prikrojevanje frazemov po svoje. Pavlica se ni opredelil med pomensko in oblikovno formo slovarja, kar iskalcu ne omogoča lahkega dostopa do posameznih frazemov. Je pa ta frazeološki slovar kljub pomanjkljivostim koristen pripomoček za učenje tujih jezikov, poleg tega pa je z njim avtor zopet obudil zanimanje za slovensko frazeologijo.

Prvi teoretsko zastavljeni prispevek o slovenski frazeologiji je članek K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije Jožeta Toporišiča iz leta 1974. Naslonil se je na ruske jezikoslovce in v slovenski prostor prinesel novo terminologijo. Osnovno enoto je poimenoval frazeologem in ji določil večbesednost, stalnost ter reproduciranost.

V zadnjih desetletjih je vodilna osebnost na področju raziskovanja slovenske frazeologije Erika Kržišnik. Temu je posvetila svojo magistrsko in doktorsko disertacijo, napisala je veliko člankov in razprav. V osemdesetih letih je zahtevala ločevanje stalnih besednih zvez in frazeoloških enot, katerih temeljna lastnost je poleg stalnosti in večbesednosti tudi neslovarski pomen vsaj ene od sestavin. Našla je tudi najbolj ustrezno poimenovanje osnovne frazeološke enote – frazem.

Velik prispevek k slovenski frazeologiji je dodal Janez Keber s poskusnim zvezkom *Frazeološkega slovarja slovenskega jezika* (2003).

Omeniti je potrebno še Velemira Gjurina, ki se ukvarja s prenovitvami in aktualizacijami frazemov, Jürgna Petermanna, ki je svoj prispevek dodal k frazeologiji v SSKJ, Polono Gantar in njen korpusni pristop ter Natašo Jakop, ki raziskuje pragmatično frazeologijo.

6 PRISPEVKI O POUČEVANJU FRAZELOGIJE V OSNOVNI ŠOLI

O poučevanju frazeologije v osnovni šoli je napisanih le nekaj člankov. Frazeme učenci pogosto srečavajo v vsakodnevnem govoru, časopisju, knjigah, ki jih prebirajo, zlasti pa v umetnostnih besedilih pri pouku književnosti. Da bi jih pravilno razumeli, se jih je potrebno naučiti. Snov je torej treba teoretično in z vajami predstaviti učencem ter jim tako pomagati pri širjenju obzorja, vendar obravnave frazemov ali celo poglavja o frazeologiji pa vsaj v starejših učbenikih ni bilo mogoče zaslediti. Posamezniki, ki so opazovali in proučevali stanje, so o tem napisali tudi nekaj člankov, kjer so svojim kolegom podali nekaj predlogov, kako v pouk slovenščine vključiti frazeologijo ter ga s tem popestriti.

Prvi, ki je opomnil na pomanjkljivost frazeologije, je bil Franc Žagar⁴, ki je v *Jeziku in slovstvu* leta 1980 objavil članek z naslovom Poučevanje frazeologije v osnovni šoli. Pravi, da učenci spoznavajo precej poglavij iz besedoslovja, skoraj nič pa ne izvedo o frazeologiji. »Če beremo ali poslušamo pogovore starejših ljudi, ki so polni ljudskih modrosti in rekel, se hitro zavemo, kako pomanjkljiva je po tej strani šolska jezikovna vzgoja. Program za slovenski jezik je sicer zelo natrpan, pa vendar bi se v osnovni šoli, morda v osmem razredu, le moralo najti uro ali dve za to učno snov.« (Žagar 1980, 178) Iz tega lahko razberemo, da se frazeologije pred 30 leti pri pouku slovenščine v osnovni šoli ni niti omenjalo. Žagar je v članku navedel osnovne pojme frazeologije, ki bi jih učitelji morali razložiti. Učenci naj bi s primerjanjem znali ugotoviti razliko med prosto in stalno besedno zvezo – frazeologemom, kakor jo poimenuje (tu navede primer *metati polena pod noge*), ter deliti frazeme na rekla in rečenice. Poudarja, da je z učenci treba narediti čim več vaj. Pet tipov nalog predstavi tudi sam, vsi pa temeljijo na primerjavi frazema in sopomenskega nefrazemskega izraza. Lahko torej rečemo, da učiteljem predstavi pravo pripravo za učno uro frazeologije.

Približno deset let kasneje je teoretično in praktično raziskavo na tem področju naredila tudi Erika Kržišnik⁵. Pregledala je tedanje učbenike za osnovno in srednjo šolo ter

⁴ Franc Žagar: Poučevanje frazeologije v osnovni šoli. *JIS* V (1980/81). 178–179.

⁵ Erika Kržišnik: Frazeologija v osnovni in srednji šoli. *JIS* VI (1989/90). 134–141.

kakovostno izpostavila takrat novi osnovnošolski učbenik *Slovenski jezik 5* (avtorice: V. Slabe, A. Kozinc, B. Golob, O. Gnamuš), ki »je med osnovnošolskimi učbeniki prav gotovo najgloblje vstopil v bistvo frazeoloških jezikovnih sredstev: opozarja na njihovo pomensko zapletenost in ekspresivno vrednost v besedilu. Frazeologemi so vključeni kot tista jezikovna sredstva, pri katerih je razmerje med površinsko obliko in pomenom neskladno, kjer vsota pomenov sestavljajočih jih prvin ni enaka pomenu celote.« (Kržišnik 1989/90, 135) Učbenik je torej definiriral osnovne lastnosti frazeologema; stalnost oblike in pomena ter ekspresivno funkcijo. Kakor se je izkazalo v raziskavi, so srednješolski učbeniki v nasprotju z osnovnošolskimi obravnavali frazeologijo kot posebno jezikovno vedo. Noben učbenik pa še ne omenja frazeoloških prenovitev kot možnosti, postopka in učinka v besedilu.

Med srednješolci je E. Kržišnik naredila tudi preverjanje znanja o frazeologiji. V test je vključila naloge, s katerimi je ugotavljala poznavanje slovarske oblike frazemov, njihovega temeljnega pomena, tvorno poznavanje oblike in pomena, odstopanje od knjižne norme in funkcijo. Izkazalo se je, da dijaki dokaj dobro poznajo in razumejo frazeme, bistveno slabši so pri aktivni rabi, njihovo znanje pa se razlikuje tudi glede na usmeritev šole ter razred.

Od leta 1994 naprej si učitelji lahko pri pouku pomagajo tudi s priročnikom *Pouk slovenščine malo drugače*⁶, kjer E. Kržišnik v poglavju Frazeologija kot izražanje v podobah na kratko povzame celotno teorijo frazeologije ter dodaja praktično gradivo. Tega razdeli na vaje za učitelje in vaje za delo z učenci; pravi namreč, da je »frazeme težje priklicati v spomin kakor besede, in je prav, da se najprej ob njih preizkusi učitelj sam.« (Kržišnik 1994, 104) V gradivu najdemo besedila, ki so izhodišče za obravnavo frazeologije, saj frazeme, ki jih najdemo v njem, nato srečamo v nalogah. V drugem sklopu pokaže, kako preko šal učencem prikažemo prenovitveni postopek, tretji pa vsebuje naloge o zvrstnosti frazeoloških enot. Zanimiva sta četrti in peti sklop, ki opozarjata na medpredmetno povezavo – pomen frazemov se lahko naučimo tudi pri drugih predmetih; narava, družba, biologija ..., kjer najdemo predvsem frazeme iz tematskih sklopov dom, živali, šola, naravno okolje.

⁶ Erika Kržišnik, Martina Križaj-Ortar, Marja Bešter, Alenka Kozinc: *Pouk slovenščine malo drugače*. Kržišnik, Frazeologija kot izražanje v podobah. Trzin: Different, 1994. 91–140.

V reviji *Slovenščini v šoli* je Nina Levstik⁷ predstavila takrat (leta 1997) nov pristop k poučevanju slovenskega jezika, ki so ga predstavili na seminarjih v organizaciji zavoda za šolstvo. Z odlomki iz knjige Eveline Umek *Slovar radovednega Tačka* njeni dijaki spoznavajo osnove frazeologije in pomene frazemov ter sami tvorijo besedilo, v katerem morajo uporabiti čim več frazemov. Profesorica pravi, da dijaki pri takem pouku uživajo, prizna pa tudi, da tovrstni pouk profesorju vzame veliko več časa, kot če bi snov razložil samo teoretično.

Frazeologijo se ponavadi obravnava v sklopu jezikovnega pouka. Tanja Jelenko⁸ pa je prav tako v reviji *Slovenščina v šoli* leta 2000 objavila članek, v katerem je prikazala svoj način obravnave frazeologije ob obravnavanju viteškega romana *Roman o Tristanu in Izoldi*. Ob vajah učencem razloži osnovne lastnosti frazemov, nato pa dijaki s samostojnim delom po skupinah v besedilu prepoznavajo frazeme, ugotavljajo njihov pomen, obliko, sopomenke, protipomenke ... Avtorica članka je mnenja, da moramo motivaciji pred domačim branjem posvetiti veliko pozornosti ter da mora biti čimbolj izvirna. »Tako lahko dijake pritegnemo k branju tudi, če jih opozorimo na jezikovni slog. Ob tem je pomembno načrtovanje dela v letni pripravi, ki predvideva logično sosledje snovi; tako je smotno, da jezikovni snovi, ki obravnava frazeologijo, sledi obravnava literarne teme, pri kateri lahko uzaveščamo vlogo frazemov v umetnostnem besedilu.« (*Slovenščina v šoli* V/2000, 17)

Ko so frazeologijo vključili v učni načrt ter v veljavne učbenike in delovne zvezke za osnovno šolo, so bile v zunanje preizkuse znanja iz slovenskega jezika za osmošolce, namenjene razvrščanju učencev ob vpisu v srednjo šolo z omejitvijo, vključene tudi naloge, ki preverjajo cilje in vsebine s področja frazeologije. Namesto termina frazem so enote v preizkusih poimenovali stalna besedna zveza ali pregovor. Za naloge, ki so bile vključene v preverjanja v letih 1995–1999, je bila narejena tudi analiza. Darinka Rosc Leskovec, ki je sodelovala pri sestavljanju preverjanj, je zbrala ter predstavila⁹ naloge iz preteklih let ter podala statistično analizo nalog, ki so jo opravili na Zavodu RS za šolstvo,

⁷ Nina Levstik: Pouk slovenščine, ki pritegne. *Slovenščina v šoli* II (1997). 17–19.

⁸ Tanja Jelenko: Frazeologija v umetnostnem besedilu. *Slovenščina v šoli* V (2000). 15–20.

⁹ Mednarodni seminar *Materni jezik na pragu 21. stoletja*. Darinka Rosc Leskovec, Frazeologija v zunanjih preizkusih znanja iz slovenskega jezika za osmošolce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001. 426–441.

in rezultate – dosežke ter najpogostejše napake. V zunanjih preizkusih znanja iz slovenskega jezika za osmošolce so se pojavljale naloge različnih tipov:

- iskanje najustrežnejšega pomena pregovorov, kjer so učenci izbirali med štirimi možnostmi;
- izbira najnatančnejšega pomena frazema med štirimi možnostmi;
- razlaga pomena frazema;
- izbira pregovora/frazema, ki je danemu po pomenu najbližji;
- povezovanje frazemov in njihovih pomenov;
- izpisovanje frazemov iz besedila.

Večina nalog je imela torej rešitve že podane, učenci so se morali le odločiti za pravi odgovor. Tako so si sestavljavci tudi olajšali vrednotenje nalog, ki mora seveda biti objektivno. Naloge, ki vključujejo znanje iz frazeologije, so se pojavile v skoraj vseh preverjanjih in so bile vrednotene s po eno do dvema točkama od 40, kolikor jih je bilo možnih. Večinoma so se frazemi nahajali v umetnostnih besedilih. V povprečju je naloge pravilno rešilo 60–70 % učencev osmih razredov.

7 FRAZEOLOGIJA V BERILIH IN UČBENIKIH

Načrtovanje novega učbenika je velik projekt. Mnenja o tem, kdo naj učbenik piše, so različna – od univerzitetnih strokovnjakov in didaktikov do učiteljev, ki bi izhajali iz prakse. Največji problem je, da v današnjem času ni strokovnjakov, ki bi obvladali vsa področja in bi bili tako sposobni sami načrtati nov, predvsem pa kvaliteten in uporaben učbenik. Ravno zaradi te problematike, se naloge ponavadi loti več ljudi, tako učiteljev praktikov, ki učbenike vsak dan uporabljajo, kot teoretikov, ki so strokovno podkovani.

Večina učiteljev se strinja s ponudbo več učbenikov in delovnih zvezkov na tržišču. Med njimi sami izberejo tistega, ki najbolj ustreza njihovemu stilu dela in potrebam učencev. Ostale uporabijo kot dodatno gradivo, ki popestri uro, v njih najdejo nove ideje in naloge. S pojavom več učbenikov na tržišču pa je prišel tudi problem kakovosti. Marsikateri učbenik je bil narejen z levo roko, na hitro, s prihodom devetletke. Pisci učbenikov si to delo običajno jemljejo kot stransko dejavnost in pridobitev dodatnega zaslužka. Zato je treba ugotoviti, kateri učbeniki so res kvalitetni in primerni za vsakodnevno uporabo v razredu. Alenka Kozinc v eni od anket o učbenikih¹⁰ pravi: »Zaželeno bi bilo, da je učbenik le del realiziranega procesno-razvojnega predmetnega kurikuluma. Zato naj bi nastajal najprej kot poskusni učbenik in bi se v formativni spremljavi razvil v predpisani in potrjeni učbenik.«

Trenutno je med berili, učbeniki in delovnimi zvezki veliko izbire. V Katalogu učbenikov za osnovno šolo 2009¹¹, ki ga je pripravil Zavod Republike Slovenije za šolstvo in v skladu s 25. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja oz. 5. členom Pravilnika o potrjevanju učbenikov potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, najdemo seznam vseh. Katalog je namenjen učencem, učiteljem, staršem in knjigarnarjem. V katalog so vključeni sezname:

- učbenikov, učbenikov z elementi delovnega zvezka za osnovnošolsko izobraževanje, osnovno glasbeno izobraževanje ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami;

¹⁰ Darinka Ambrož: Anketa o učbenikih za slovenski jezik. *JIS* III/IV (1994/95). 115–132.

¹¹ <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&pID=54&rID=522&tip=12>

- samostojnih delovnih zvezkov, delovnih zvezkov, zbirk nalog oz. vaj, atlasov za osnovnošolsko izobraževanje, osnovno glasbeno izobraževanje ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami;
- učnih sredstev za predšolsko vzgojo, osnovnošolsko izobraževanje, osnovno glasbeno izobraževanje ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami;
- založb.

Med učbeniki, berili in delovnimi zvezki za pouk slovenščine je kar velika izbira; 6 do 9 učbenikov na razred, med njimi tudi do pet beril in pet učbenikov in delovnih zvezkov namenjenih jeziku.

V slovenskih učbenikih in berilih se je frazeologija začela pojavljati šele pred dobrimi dvajsetimi leti, zato me je zanimalo, v kolikšni meri je prisotna danes. Pregledala sem berila, učbenike in delovne zvezke, ki jih v šolskem letu 2009/10 uporabljajo učenci OŠ Šenčur. Pri tem sem opazovala, v kolikšni meri je frazeologija prisotna, kako so enote poimenovane, če sploh so, in ali so pomeni frazemov razloženi ali ne.¹²

1. razred uporablja delovni zvezek *ABC 1, Poslušamo - govorimo, pišemo - beremo* (1., 2. in 3. del) in berilo *Ko pravljice oživijo*.

Z delovnimi zvezki *ABC 1* se učenci prvih razredov učijo opisovati sličice, povezovati predmete, ki sodijo skupaj, protipomenske pridevnike ..., tretji del delovnega zvezka pa je namenjen grafomotoričnim vajam, uvodu v pisanje. V vseh treh delovnih zvezkih so naslovi strani hkrati navodila (bolj natančna dajo učitelji), v nobenem pa nisem našla frazema.

Avtorji berila za prvi razred, ki sem ga pregledala, frazemom še ne dajejo posebne pozornosti. Ob vsakem besedilu sta sicer dve rubriki – ena na začetku, namenjena uvodni

¹² Primere frazemov v berilih, učbenikih in delovnih zvezkih sem navajala kot so podani v virih, čeprav se pojavlja kar precej napak. Frazemi so navedeni v različnih oblikah, velike začetnice so rabljene nepravilno, pojavlja se križanje frazemov in zamenjava frazeoloških sestavin.

motivaciji, druga, "Povej mi", pa na koncu. Vsebuje vprašanja za analizo besedila in nove naloge. V nekaj primerih sem v njih našla tudi frazem, ki pa ni bil razložen. Naloga razlage frazemov torej sloni na učiteljih, od njih pa je odvisno ali jo opravijo ali ne.

Primeri:

Kaj bi se zgodilo, če bi na vrata našega stanovanja potrkal medved? Bi se lahko skrili? Bi nam **zastala noga in glas v grlu** tako kot materi v pripovedki? (Ob besedilu Hvaležni medved, str. 60)

Kaj je v pogodbi pisalo? Kdo je **ostal praznih rok**? (Ob besedilu Miš zgrizla pogodbo, str. 89)

Česa se je zajček razveselil v hudi zimi, ko je šel iskat **kaj za pod zob**? (Ob besedilu Zajček in repa, str. 97)

2. razred uporablja delovni zvezek *ABC 2, Poslušamo - govorimo, pišemo - beremo* (1. in 2. del) ter berilo *Na mavrico po pravljico*.

V delovnem zvezku za jezik *ABC 2* so vaje za pisanje ter krajši sestavki, ki jih otroci že sami preberejo. Navodila so napisana bolj obširno, vsebujejo podvprašanja in nove naloge. V njih sem našla samo en frazem **zganjati vik in krik**¹³ (1. del, str. 20), ki ni bil razložen.

Struktura berila *Na mavrico po pravljico* je zelo podobna berilu za prvi razred, saj sta avtorica in založba isti. V rubriki "Povej mi" se nahaja več frazemov, vezanih na besedilo, kot v prejšnjem berilu, vendar so tudi tu podani le z vprašanji o njihovem pomenu, nobeden pa ni posebej razložen.

Primeri:

Kaj pomeni, da je Pedenjpedu **"enak na las"**? (Ob besedilu Dvojčka, str. 18)

Kaj pomeni: **vsakih pet minut** je vaja? (Ob besedilu Glasbenik, str. 21)

Kaj pomeni, da je treba **"stisniti zobe"**? (Ob besedilu Pri zobozdravniku, str. 35)

¹³ Napaka; križanje frazemov *zganjati cirkus* in *zagnati vik in krik*.

3. razred uporablja učbenik *ABC 3, Poslušamo - govorimo, pišemo - beremo* (1. in 2. del) ter berilo *Moje branje, svet in sanje*.

Prvi večji poudarek frazemov je v tretjem razredu osnovne šole. V 1. delu učbenika *ABC 3* je lekcija o polhu (str. 26) namenjena tudi razlagi štirih frazemov, povezanih s polhi in prehranjevanjem. V besedilu so poudarjeni z debelim tiskom, sledi pa naloga, kjer je med tremi razlagami frazema, treba izbrati pravo. Torej so pomeni frazemov prvič tudi razloženi.

Primeri:

Aleš **spi kot polh**. To pomeni, da

- ☐ je zvit v klobčič.
- ☐ spi pod zemljo.
- ☐ spi zelo trdno.

Polh **gre s trebuhom za kruhom**. To pomeni, da

- ☐ je samo kruh.
- ☐ se preseli tja, kjer je hrana.
- ☐ najraje leži na trebuhu in gloda kruh.

Berilo *Moje branje, svet in sanje* je strukturno podobno prejšnjima dvema. S pomočjo rubrike "Povej mi" naj bi učenci sami oz. z učiteljevo pomočjo prek vprašanj razložili pomen frazemov, ki so v obravnavanem besedilu.

Primeri:

Kdo so **mile jere** in kisle cmere? (Ob besedilu Kekčeva pesem, str. 9)

Kdo je **dvignil kazalec**? Kaj je to pomenilo? (Ob besedilu Moj dežnik je lahko balon, str. 35)

Kako si¹⁴ ti **preganjaš dolgčas**? (Ob besedilu Najlepša beseda, str. 45)

¹⁴ Zaimek si je odveč; pravilno je *preganjati dolgčas*, ne pa *preganjati si dolgčas*.

4. razred pri pouku jezika uporablja učbenik in delovni zvezek *Moja slovenščina 4*, pri književnosti pa *Berilo za razvedrilo*.

Delovni zvezek *Moja slovenščina 4* ima na začetku vsakega poglavja izhodiščno besedilo, na katerega so nato vezane naloge in vprašanja, ki vključujejo tudi frazeme.

Primeri:

Kaj pomeni, da je Barbara kar **gorela od nestrpnosti**?

- a) Da je gorela in se je kadilo od nje.
- b) Da je bila zelo razburjena.
- c) Da je sijala kot sonce. (1. del, str. 10)

Kaj pomeni, če **požugamo s prstom**? (1. del, str. 39)

Še enkrat preberi obvestilo, ki učence vabi na športno tekmovanje **Kdor ne skače, ni učen'c**. (2. del, str. 20) To bi bila lahko prenovitev gesla Kdor ne skače, ni Sloven'c.

Maks je pozabljiv. Torej je pozabljivec. **Lažnivi Kljukec**¹⁵ je _____ (1. del, str.30) Frazem lažnivi Kljukec naj bi učenci poznali kot sinonim za lažnivca.

Na strani 32 (2. del) je naloga s frazemi, ki označujejo značaj človeka. Učenci morajo z njimi primerjati sošolce iz razreda.

Primeri:

Klepeta kot dež.¹⁶

Je počasen kot polž.

Ima dober nos za neumnosti.

Ima polne roke dela.

Cmeri se za prazen nič.

V delovnem zvezku (2. del, str. 80) je tudi naloga s pregovori. Učenci morajo razložiti njihov pomen.

Primeri:

Kjer osel leži, tam dlako pusti.

Bolje vrabec v roki, kot golob na strehi.

Pes, ki veliko laja, ne grize.

Pes, ki molči in nič ne laja, globoko zobe zasaja.

¹⁵ Narobe je rabljena velika začetnica; *lažnivi kljukec*.

¹⁶ Napaka – zamenjava frazeoloških sestavin zaradi podobnosti; *govori kot dež*.

Na isti strani je tudi naloga s primerami; lastnosti človeka, ki jih pripisujemo živalim.

Primeri:

Trmast kot _____

Zvest kot _____

Zvit kot _____

Nadležen kot _____

Berilo za razvedrilo, ki je namenjeno učencem 4. razreda, je izdala ista založba kot prejšnje tri, vendar je to bolj izpopolnjeno; vsebuje štiri rubrike ob koncu obravnavanih besedil ("En, dva, tri – odgovori ti", kjer učenci (in učitelji) najdejo vprašanja za analizo besedila; "Mali vseved", ki vsebuje zanimivosti in nove literarnoteoretične pojme ter njihovo razlago; "Nič lažjega!" z novimi nalogami ter "Knjižnica, prihajamo!" z zanimivostmi o avtorju besedila in ostalih njegovih delih). Berilo je že na prvi pogled bolj bogato tudi s frazeološkimi elementi, ki pa se nahajajo tako v naslovih del (Ob besedilu **Požvižgamo se na** kumaričnega kralja, str. 71), podnaslovih (Ob besedilu **Ljubo doma, kdor ga ima**, kdor pa ne, naj se upre!, str. 65), največkrat pa jih srečamo v rubriki "En, dva, tri – odgovori ti".

Primeri:

Zakaj si strašilo želi možgane? (Pomoč: "Tale pa **ima slamo v glavi**.") Zakaj si lev želi pogum? (Kako že rečemo: "**pogumen kot ...**") Ob besedilu Čarovnik iz Oza, str. 111)

Nekaterim frazemom torej ni posvečene pozornosti (čeprav se nahajajo v naslovih), do pomenov drugih pa naj bi se učenci, s pomočjo vprašanj in spodbudo učitelja, dokopali sami.

5. razred pri pouku jezika uporablja učbenik in delovni zvezek *Slovenščina 5* (1. in 2. del), pri književnosti pa berilo *Na krilih besed*.

V delovnem zvezku *Slovenščina 5* so na začetku vsakega poglavja izhodiščna besedila, sledijo pa naloge, ki so vezane nanj. Med njimi je tudi kar nekaj frazeoloških nalog.

Primeri:

Nevljudno poved morajo učenci povezati z ustrezno vljudnejšo. V povedih sta prisotna tudi dva frazema:

Ti nimaš pojma.

Daj mi že mir! (1. del, str. 8)

Prisotne so tudi naloge z več razlagami frazema, učenec pa mora ugotoviti pravo.

Tvoje govorjenje je **brez soli**. Ali veš, o čem govori ta poved? Podčrtaj pravilni odgovor.

To pomeni, da je vsebina dolgočasna, nezanimiva.

To pomeni, da bi moral dati na jezik ščepec soli.

Pojdi se solit, ker ne greš z mano na ribolov. Kako bi povedal vljudneje? Podčrtaj pravilno poved.

Prosim, pojdi se solit, ker ne greš z mano na ribolov.

Razočaran sem, ker ne greš z mano na ribolov.

Če želiš, v zvezek nariši, kako je videti, če se gre kdo solit. (1. del, str. 33)

Učenci morajo napisati pomene frazemov, ki so povezani z vodo.

Primeri:

Za dežjem pride sonce.

Prišel je z dežja pod kap.

To je bila **kaplja čez rob**.

Kapljali so v sobo. (1. del, str. 38)

V nalogi na strani 12 (2. del) učenci dopolnjujejo pregovore povezane s časom in nato napišejo, kdaj bi jih uporabili.

Ura teče, _____

Rana ura - _____

Ura zamujena, _____

V učbeniku za jezik, ki ga uporabljajo v 5. razredu, ni nobenega poglavja namenjenega frazeologiji, prav tako nisem našla nobenega frazema, ki bi bil na kakršenkoli način poudarjen in izpostavljen.

Berilo za 5. razred *Na krilih besed* in vsa berila za višje razrede je izdala druga založba kot pa berila za nižje razrede. Poleg obravnavanega besedila se v berilu nahajajo modra polja z uvodnomotivacijskim besedilom ter zelena polja z vprašanji za analizo besedila. V obeh poljih najdemo tudi frazeme.

Primeri:

Kdo **nima cmoka v želodcu**? In pokažite tistega, ki **ima** čisto **čisto vest**. (Ob besedilu Fant za zamenjavo, str. 83)

Sam v Anglijo! Pri trinajstih! Za mesec dni? No, Evald **je** v lepi **kaši**. (Ob besedilu Fant za zamenjavo, str. 85)

Kaj pomeni besedna zveza **iz te moke ne bo kruha**? (Ob besedilu Peki, str. 115)

Kaj pomeni **držiš se kot kisla repa, davi me žalost, biti vesel in svoboden kot indijanski žrebec**? (Ob besedilu Lenča flenča, str. 151)

Tudi v tem berilu frazemi niso razloženi. Avtorji so ponekod zastavili vprašanja, s katerimi si učenci pomagajo pri razumevanju..

6. razred pri pouku jezika uporablja samostojni delovni zvezek *Gradim slovenski jezik 6* ter berilo *Kdo se skriva v ogledalu?*.

Samostojni delovni zvezek *Gradim slovenski jezik 6* sestavljata dva ločena dela. V prvem delu

nisem zasledila nobenega frazema, v drugem pa le tri.

V poglavju Iz časov brez televizije in računalnika je strip, ki se vsebinsko nanaša na snov in vsebuje frazem **zapresti se v lastne misli**. (str. 7)

Slika 1: Strip iz delovnega zvezka – zapresti se v lastne misli.

V vaji, kjer se utrjuje glagole v prihodnjiku, je v besedilu še en frazem.

Že v nekaj dneh (zrasti) _____ račke iz Vesele mlake zelo _____; nič čudnega, saj (biti) _____ **lačne kot volk** in (jesti) _____ od jutra do večera. (str. 22)

Tudi naslednji frazem se v nalogi z večpomenkami nahaja zgolj po naključju. Učenci morajo v nalogi prepoznati pravi pomen besede miška.

A Črnolasa miška iz 5. a mi **ne gre iz glave**.

B mama je za moj rojstni dan spekla miške.

C Ded je rad pripovedoval, kako so se igrali miške.

Č V našo klet se je zatekla miška (str. 118)

V nobenem primeru torej pomen frazema ni pojasnjen.

Berila za 6., 7., 8. in 9. razred so si strukturno povsem enaka. Ob izbranih besedilih se pojavljajo tri rubrike; "Male učenosti", ki razlagajo zanimivosti ter manj znane besede in besedne zveze iz besedila, "Pravljica/pesem je tudi tvoja" z vprašanji in nalogami za analizo besedila ter rubrika "Kaj vem o pisatelju".

Frazeme, tokrat tudi z razlagami, največkrat najdemo v rubriki "Male učenosti". Ta že ob besedilu razloži neznane besede in besedne zveze.

Primer:

Napraviti komu medvedjo uslugo – napraviti komu kaj, kar mu bolj škoduje kot koristi (Ob besedilu Kako je lisica nehala biti zvita, str. 26)

Biti v škripcu¹⁷ – biti v neprijetnem položaju (Ob besedilu Slavni pleskar Tom, str. 126)

Kar dvakrat pa v berilu najdemo tudi definicijo in poimenovanje osnovne frazeološke enote. Prvič jo najdemo ob besedilu Laži Frana Milčinskega.

Fran Milčinski je pogosto po svoje predelal ljudske pripovedi in pesmi. Se spomnite Butalcev in policaja Cefizlja? V njegovih predelavah opazimo **ljudske besedne zveze (frazeme)**, ki so sredstvo hudomušnega smešenja oseb. Posebnost njegovega pisanja je tudi vključevanje rimanih verzov slovenskih ljudskih pesmi, rekel in pregovorov v pripoved. (Golob 2004: 45)

V berilo je vključeno tudi besedilo Pogovor o vsakdanjih stvareh, ki je sestavljeno iz samih frazemov. Avtorica je Berta Golob.

ŽARKO: Trudim se, da bi **ožel možgane** in znal za trojko.

DARKO: Misliš, da mene nikjer **čevelj ne žuli**?

ŽARKO: Hudo je, da bi kar **dušo spustil**.

DARKO: Gledaš, **kot da bi z neba padel**.

ŽARKO: **Nalezem sem se cvekov kot berač uši**.

DARKO: Jaz bom tudi **pogrnil**. (Golob 2004: 165)

V rubrikah ob besedilu so pojasnjene značilnosti frazemov, ki jih tokrat poimenujejo stalne besedne zveze.

Male učenosti

Pomena **stalne besedne zveze** ne moremo napovedati iz njenih posameznih sestavnih delov (besed), besedna zveza ima namreč drugačen pomen (npr. *imeti dolg jezik* pomeni *biti odrezav, opravlјiv*).

Pripoved je tudi tvoja

- Gotovo si opazil(a), da je gornji pogovor sestavljen iz samih stalnih besednih zvez. Razloži, kaj pomenijo.
- Katere pripovedovanje je bolj slikovito: tisto, v katerem uporabljamo stalne besedne zveze, okrasne pridevke, pretiravanja, primere, ali tisto, ki tega ne upošteva?

¹⁷ Napaka – napačno število frazeološke sestavine; *biti v škripcih*.

- Poznaš kakega človeka, ki v svojem pripovedovanju uporablja take ali podobne besedne zveze?

Napiši čim več stalnih besednih zvez, ki se nanašajo na človekovo telo (npr. *ima maslo na glavi, padla mu je v oči ...*) (Golob 2004: 165)

V berilu *Kdo se skriva v ogledalu?* so torej osnovne frazeološke enote poimenovane s tremi izrazi:

- ljudske besedne zveze,
- frazemi,
- stalne besedne zveze.

7. razred pri pouku jezika uporablja samostojni delovni zvezek *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7* ter berilo *Sreča se mi v pesmi smeje*.

Samostojni delovni zvezek *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7* je kombinacija delovnega zvezka in učbenika (ki sta oba tudi na voljo). Z izhodiščnim besedilom, vprašanji in nalogami učenci sami pridejo do pravila za obravnavano snov, ki se nahaja v zelenem okvirčku in ga je treba dopolniti z danimi besedami.

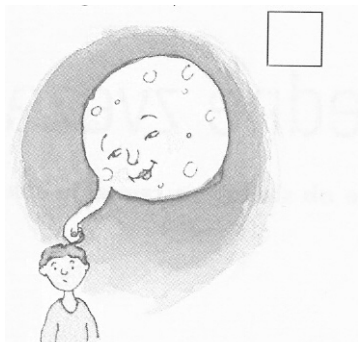
Ko iščemo frazeološke enote, se ustavimo že pri kazalu, saj je nekaj naslovov poglavij prav frazemov (**Da bo volk sit in koza cela ..., Brez dela ni jela, Srce mi je padlo v hlače**). Del poglavja *Srce mi je padlo v hlače* je namenjen stalnim besednim zvezam. V trinajstih nalogah učenci

- med danimi izbirajo pravi pomen frazema;

Lovro je povedal, da mu je ob slonovem ravnanju *srce padlo v hlače*. Kaj to pomeni?

- a) Zbal se je.
- b) Izgubil je hlače.
- c) Padel je v blato.
- d) Umazal se je.

- vstavljajo dele frazema;
Od _____ ji je počilo srce.
- povezujejo besedne izraze in sličice;

Slika 2: Slika iz delovnega zvezka – luna ga trka.

- v besedilu podčrtujejo stalne besedne zveze in jih nato menjajo z nefrazeološkimi sopomenkami;
Sama je bila, zato jo je začel napadati dolgčas, dasi je imela dela čez glavo.
- namesto glagolov vstavljajo njim sopomenske frazeme;
Najprej sta govorila mirno, nato *sta se stepla*.
- razlagajo pomene stalnih besednih zvez;
Prijeti ga za besedo.
- dopolnjujejo pregovore.
Kadar mačke ni doma, _____

Ob nalogah sta tudi dve pravili:

Besede povezujemo v besedne zveze (npr. *domača naloga*, *skok v daljino*, *zelo zanimiv*). Pomen besednih zvez je navadno jasen, včasih pa ne. Besedne zveze, ki pomenijo nekaj drugega kot besede, iz katerih so sestavljene, so **stalne besedne zveze**.

(Drusany 2003, 139)

Pregovori so tiste stalne besedne zveze, ki se začnejo z veliko začetnico in končajo s piko. (Drusany 2003, 141)

Kot sem že omenila, je berilo *Sreča se mi v pesmi smeje* strukturno povsem enako berilu za 6. razred. Frazemi so večinoma razloženi v rubriki "Male učenosti", ki se kot opombe nahaja ob obravnavanem besedilu.

Primer:

Na žive in mrtve – zelo (Ob besedilu Kozlovska sodba v Višnji Gori, str. 34)

Dreti se kot jesihar (jesihar – nekdanji prodajalec kisa) – oglašati se z močnim, neprijetnim glasom (Ob besedilu Pet pepelk, str. 69)¹⁸

Berilo o poimenovanju osnovne frazeološke enote pravi takole: »Besedne zveze v stalni, nespremenjeni rabi imenujemo **frazem**.« (Mohor 1999, 37)

Ob obravnavanju basni je velika pozornost namenjena naukom, ki so v bistvu pregovori (Prave prijatelje izkušamo le nesreči; Kakor si boš postlal, tako boš spal; Čim višje kdo stoji, tem nižje more pasti ...) in pa človeškim lastnostim živali.

Nekatere živali (volk, mravlja, lev, lisica ...) v basnih so "pregovorne" (imajo navadno vedno enake lastnosti, splošno znane). Z opazovanjem izgleda, gibanja, odzivanja živali določimo tudi njihove lastnosti (delovna vnema mravlje oz. čebele, lev s svojo grivo, mogočnim trupom in gibčnostjo daje videz mogočnosti in moči). Človeške moralne lastnosti pogosto označujemo glede na podobnost s "pregovornimi" živalmi. (Mohor 1999, 139)

Zanimivost, na katero je treba opozoriti, so prenovitve frazemov v novih nalogah ob besedilu *Smešna Snežka* (str. 16). V rubriki "Pesem je tudi tvoja" avtorji dajejo taka navodila:

Besedne zveze so lahko vir igre in zabave. Poišči tri pregovore in jih preoblikuj tako, da bo rešitev čim bolj izvirna. Primer: ***Kdor visoko leta, nizko pade***. Tole pa je narobe pregovor: ***Kdor visoko leta, je pilot***. (Mohor 1999, 16)

¹⁸ Napačno rabljena velika začetnica pri nestavčnih frazemih.

8. razred pri pouku jezika uporablja samostojni delovni zvezek *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8* ter berilo *Dober dan, življenje*.

V kazalu samostojnega delovnega zvezka *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8* ni nobene teme, namenjene frazeologiji. Kljub temu pa jih delovni zvezek vsebuje. Srečamo jih v besedilu ob risbica, ki se navezujejo na besedila iz nalog..

Primer:

»Včeraj sem te videla s Franco in Jožo!« »Najdražja, zagotavljam ti, da **moja srca bijejo samo zate**.« (str. 64)

V samostojnem delovnem zvezku so tudi naloge, ki obravnavajo frazeme.

Primeri:

Kaj pomenijo besedne zveze oče festivala [...] in **gledati koga postrani**? (str. 22)

V povedih podčrtaj stalne besedne zveze in jih razloži.

Pričakovla sem, da bom **letel iz** šole.

Ko sem izvedel, da lahko ostanem, sem **dobil krila**. (str. 22)

V povedih podčrtaj glavni stavek. Vprašaj se po odvisniku in napiši vprašanja.

Kdor molči, devetim odgovori. (str. 65)

Vsako poglavje se začne z izhodiščnim besedilom, na katerega je nato vezan del nalog. Če besedilo vsebuje frazem, včasih najdemo tudi nalogo, v kateri ga moramo razložiti. Ob nalogah so za razvedrilo tudi kratki zabavni stripi, katerih smešnica je večkrat prav frazem.

Berilo *Dober dan, življenje* je po zgradbi enak prejšnjima dvema, razlika je le v poimenovanju rubrik, ki pa imajo isto funkcijo; Raziskujmo besedilo, Potujmo v svet književnosti, Kaj vem o pesniku/pisatelju/dramatiku.

Frazemi se pojavljajo ob besedilu, v rubriki "Raziskujmo besedilo" na koncu obravnavanega besedila pa tudi v "Potujmo v svet književnosti".

Primeri:

Odbila mu je poslednja, zadnja ura. (eksp.) – umrl je (moja ura še ni odbila – nisem še umrl) (Ob besedilu Vesela smrt, str. 206)

Držati se v dve gube – sključeno (Ob besedilu Boj z mlini na veter, str. 141)¹⁹

¹⁹ Napačno rabljena velika začetnica pri nestavčnih frazemih.

Raziskujmo besedilo

- Razloži besedni zvezi: *kuhati mulo; Amor je izprožil lok*. Kako pa bi "prevedel(a)" *nabasati na krulo*? (Ob besedilu Nova faca, str. 16)

V pesmi Beseda ni konj Marka Kravosa naletimo na veliko frazemov. V rubriki "Potujmo v svet književnosti" je tudi naloga vezana na frazeme.

V tej pesmi je Kravos okoli **frazema** *beseda ni konj* spletel cel niz drugih **stalnih besednih zvez** in jih povezal v pesem. Vse frazeme, ki so zapisani v pesmi, s pomočjo SSKJ, lastnega znanja ali ob pomoči učitelja poveži s pravilno razlago pomena.

Beseda ni konj.

Reči, prositi, vprašati ni nič slabega

dati besedo

Obljubiti

častna beseda

Res je tako, taka je resnica

To je jasno.

Samo besedam ni verjeti

prijeti za besedo

Iskati v govorjenju drugačen

Ne besedo nič ne dam.

smisel, kot v njem je

Ne boste na eni besedi jahali.

To je razumljivo, logično

Naj me strela udari, če ni res.

Biti popolnoma prepričan o čem

Zahtevati, da se obljuba izpolni

V skupinah si izpišite vse frazeme, ki so zapisani pri geslu besede *beseda* v SSKJ. Iz njih poskušajte tvoriti smiseln spis. (Honzak 1999, 27)

V rubriki "Potujmo v svet književnosti" je poimenovana tudi frazeološka enota.

- Razloži **frazem** *glavo mu zalije kri*. (Honzak 1999, 69)

9. razred pri pouku jezika uporablja samostojni delovni zvezek *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 9* ter berilo *Skrivno življenje besed*.

V samostojnem delovnem zvezku za jezik *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 9* nobeno poglavje ni namenjeno obravnavi frazeologije. Nobenega frazema nisem našla tudi ob pregledu nalog in krajših besedil.

Tudi v berilu *Skrivno življenje besed* ni veliko izpostavljenih frazemov. Pojavijo se le ob petih obravnavanih besedilih, večinoma kot stranske razlage manj znanih besed.

Primer:

Kmalu bo tam, kjer ni muh (slabš.) – bo umrl

Ubiti dve muhi na en mah (ekspr.) – z enim dejanjem hkrati opraviti dve stvari

Lovec je odšel, se je preselil v večna lovišča – je umrl (Ob besedilu *Lov na rep*, str. 58, 59)

Posamezne najdemo tudi v rubrikah na koncu obravnavanega besedila.

– *Raziskujmo besedilo*

Letos nam je neki pesnik že **polagal na srce**, katere vrednote so prave vrednote. Kateri? (Ob besedilu *Triolet o resnicah*, str. 157)

– *Potujmo v svet književnosti*

Razloži besedno zvezo **ledeno srce**. (Ob besedilu *Gazele*, 6, str. 151)

Zakaj je pesnik **trd kot jeklo**? Potrebuje **trdo kožo**, da bo lažje preživel, ali napoveduje jeklo kot orožje, ki bo moralo spremeniti svet? (Ob besedilu *Kons*: 4, str. 155)

– *Iščemo ideje za književni spis*

Se spomniš kakšnega šaljivca ali duhoviteža, ki si z bistroumnostjo **"reši kožo"**? Predstavi ga v spisu in ga primerjaj z Bocciaccievim kuharjem. (Ob besedilu *Prebrisani kuhar*, str. 51)

Glede na pregledano berilo in samostojni delovni zvezek za jezik v devetem razredu lahko sklepamo, da frazeologiji pri pouku slovenščine pisci učbenikov ne dajejo veliko poudarka.

Po pregledu vseh beril, učbenikov in delovnih zvezkov, ki jih pri pouku slovenščine uporabljajo učenci OŠ Šenčur sem prišla do ugotovitve, da se največ frazeologije obravnava v 7. razredu, kar nekaj nalog pa je tudi v delovnih zvezkih za 4. in 5. razred. Prve naloge v povezavi z frazeologijo so v učbeniku za 3. razred in sicer učenci med tremi možnimi pomeni frazema izberejo pravega.

V 5. razredu osnovno frazeološko enoto v prvič poimenujejo **besedna zveza**, v učbenikih 6. razreda pa so kar tri poimenovanja, in sicer **ljudska besedna zveza**, **frazem** in **stalna besedna zveza**.

V 7. razredu, kjer je frazeologiji namenjeno celotno poglavje v samostojnem delovnem zvezku, sta tudi prvič omenjeni pravili in sicer o neizpeljivosti pomena frazema iz vsote pomena sestavin ter pravilo, da je pregovor povedne oblike. Pravilo o tem, da besedne zveze v stalni, nespremenjeni rabi imenujemo frazem, je tudi v berilu.

V osnovni šoli učenci torej spoznajo več poimenovanj osnovne frazeološke enote (besedna zveza, ljudska besedna zveza, stalna besedna zveza, frazem), vendar se zanjo večinoma uporablja ime stalna besedna zveza. Ta izraz pa je zavajajoč, ker predpostavlja, da so frazeološke enote le besedne zveze, s tem pa izključuje vse stavčne tvorbe. Poleg tega učenci nikjer niso opozorjeni na razliko med izrazoma besedna zveza in stalna besedna zveza.

Spoznavanje novih frazemov je mogoče spodbujati, in sicer z rabo samo in še posebej z opozarjanjem nanje (uzaveščanje). Zaradi svoje slikovitosti in ekspresivnosti so frazemi otrokom privlačno in zabavno sredstvo. Za spodbujanje otrokovega razumevanja in opazovanja pomenskih prenosov, ki se dogajajo v frazeologiji, je zlasti primerna tematika pri spoznavanju narave in družbe. Učenje frazeologije zato ni omejeno samo na pouk slovenščine, marveč bi na frazeme morali opozarjati tudi pri drugih predmetih. Pri učenju frazemov imajo torej veliko vlogo učitelji in pa tudi starši.

8 PREVERJANJE ZNANJA IZ FRAZELOGIJE

Cilj diplomske naloge je bil ugotoviti poznavanje in razumevanje frazemov pri osnovnošolcih druge in tretje triade; razlike znotraj posamezne starostne skupine ter primerjava več skupin. Da bi najlažje spoznala védenje učencev o tej temi, sem sestavila preverjanje znanja, v katerega sem vključila naloge, ki obravnavajo frazeme na različne načine. Pri sestavljanju le-teh sem si pomagala z učbeniki, berili ter delovnimi zvezki, ki jih učenci uporabljajo, korpusom Nova beseda, *Slovarjem slovenskega knjižnega jezika* pa tudi s starejšim gradivom, ki ga učitelji še vedno uporabljajo pri pripravi. Uporabljene frazeme sem našla v gradivu, ki ga učenci uporabljajo pri pouku slovenščine v osnovni šoli. V vajah za učence se večinoma pojavljajo enaki tipi nalog – razlaga, dopolnjevanje frazemov ter povezovanje frazema in njegove razlage. Iz teh sem sestavila test tudi sama, dodala pa sem še nekaj podobnih nalog. Pri tem sem uporabila nekaj frazemov, ki jih učenci pogosto uporabljajo (*zavihati rokave, brez muje se še čevelj ne obuje*), frazeme, za katere sem sklepala, da jih velikokrat slišijo, vendar pomena ne razumejo povsem (*vreči puško v koruzo, priti z dežja pod kap*), ter nekaj za osnovnošolce mogoče manj znanih frazemov (*hoditi kot maček okrog vrele kaše, bolje biti prvi na vasi, kakor zadnji v mestu*). Pregovor *Ti očeta do praga, sin tebe čez prag* sem izbrala namenoma, saj ga učenci obravnavajo v 8. razredu pri besedilu Janka Kersnika Mačkov očeta. V celotnem preverjanju sem uporabila 30 frazemov ter eno sličico, na kateri je upodobljen frazem.

Preverjanje je vsebovalo šest različnih tipov nalog. V **prvi nalogi** so morali učenci iz sobesedila, ki sem ga črpala iz korpusa Nova beseda, prepoznati ter razložiti pomen frazemov oz. celotnih povedi. Uporabila sem frazeme *držati jezik za zobmi*, *hoditi kot maček okrog vrele kaše*, *vreči puško v koruzo*, *ostati z dolgim nosom* in *mala malica*.

Običajno ne kažete slabe volje, tokrat pa je nikakor niste mogli skriti. Pravzaprav ne, iztirila me je peta osebna napaka, tudi zato, ker je bila obojestranska, po tistem sem bil res jezen in sem komaj držal jezik za zobmi. Pa čeprav se ponavadi zelo obvladam.

V bistvu sploh ne vem, kaj je bistvo. Kakor koli, dober pesnik ne hodi kot maček okrog vrele kaše in ne govoriči po nepotrebnem. Torej nekako manj je več?

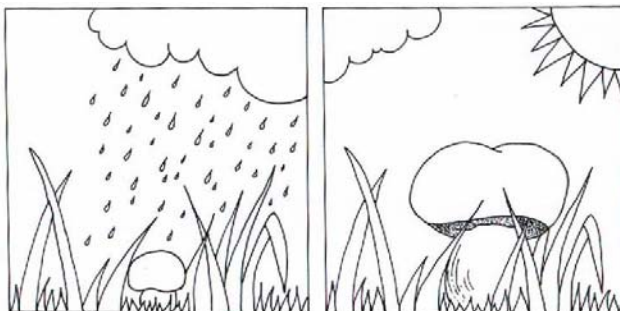
Po vrnitvi na stezo smo za vodilnim moštvom zaostajali že za 6 krogov. Ekipe v takšnih primerih običajno **vržejo puško v koruzo**, toda mi je na srečo nismo,« je težave med dirko opisal Jerman, ki je bil vseskozi med najhitrejšimi motoristi na dirkališču.

Ta konec tedna so številni turisti v Parizu **ostali z dolgim nosom** pred zaprtimi vrati nekaterih glavnih pariških znamenitosti. Izjema je bil Louvre, osebje v vseh drugih muzejih in galerijah v državni lasti pa je stavkalo zaradi nepravilnosti pri uvajanju 35-urnega delavnika, za katerega se zavzema francoska socialistična vlada.

Vsekakor pa tudi favorizirane Špance ob dodatnem pritisku medijev in javnosti ne čaka lahka naloga. »V Španiji o osvojitvi zlata govorijo, kot da bi bila za nas to **mala malica**. Res je, da so Švedi in Rusi, ki so v zadnjih letih kazali nekoliko premoči nad tekmeci, v drugi skupini.«

V **drugi nalogi** so učenci morali pomen frazemov, ki niso imeli sobesedila, razložiti s parafrazo; pokazali naj bi torej poznavanje frazemov in razumevanje pomenov v slovarski obliki. V nalogi so bili vključeni naslednji frazemi: *vrteti jezik*, *mlatiti prazno slamo*, *kupiti mačka v žaklju*, *stisniti rep med noge* in *zavihati rokave*.

V **tretji nalogi** je bilo treba ugotoviti in napisati, kateri frazem je predstavljen na sličicah.

Rešitev, ki je pri nalogi predvidena, je *rasti kot goba po dežju*.

V **četrtni nalogi** so učenci dopolnjevali pregovore.

Brez muje se še čevelj ne obuže.

Priložnost zamujena ne vrne se nobena.

Pes, ki laja, ne grize.

Kakor si boš postlal, tako boš spal.

Osel gre samo enkrat na led.

Ljubo doma, kdor ga ima.

Bolje biti prvi na vasi, kakor zadnji v mestu.

Vrana vrani ne izkljuje oči.

Ti očeta do praga, sin tebe čez prag.

Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

Peta naloga je vsebovala pet stalnih primer, ki so jih morali učenci dopolniti. Ta naloga je dopuščala več pravih rešitev; *zvest kot ...*, *krasti kot ...*, *suh kot ...*, *držati se kot ...*, *bled kot ...*. Celotne primere naj bi uporabili še v povedi.

Šesta naloga je bila edina, ki je imela rešitve že podane. Učenci so morali povezati frazem in njegov pravi pomen iz sosednjega stolpca.

___ 1. streljati kozle	A priti s slabega na še slabše
___ 2. priti z dežja pod kap	B umreti
___ 3. pljuniti v roke	C ustrašiti se
___ 4. iti rakom žvižgat	Č početi neumnosti
___ 5. srce pade v hlače komu	D začeti prizadevno delati

Med učence petih, sedmih in devetih razredov Osnovne šole Šenčur, torej med otroke stare približno 11, 13 in 15 let, sem med uro slovenščine razdelila preverjanje znanja iz frazeologije. Na kratko sem jim razložila pojma frazeologija in frazem, ki sem jih pri preverjanju uporabila, saj teh dveh terminov učenci niso poznali. Frazeme in pregovore poznajo pod imenom stalne besedne zveze. Učenci so bili pripravljeni sodelovati, vendar se jim je tema zdela malce tuja, med pogovorom in primeri pa so hitro spoznali, da frazeme poznajo in jih tudi uporabljajo v vsakdanjem govoru. Ob vsaki nalogi sem jim razložila navodila in podala en primer, ki smo ga rešili skupaj. Učenci so nato preverjanje reševali samostojno.

Pregledala sem vse teste, jih točkovala ter naredila analizo. Pri prvi nalogi je bilo možnih 5 točk, prav tako pri drugi. Pri tretji nalogi sem po pregledu testov spremenila možne točke iz 1 na 2, saj so nekateri učenci napisali več odgovorov, ki pa so delno ustrezali in sem jih štela kot pravilne. Četrta naloga, dopolnjevanje pregovorov, je bila nekoliko obsežnejša in je vsebovala 10 točk. Peta in šesta naloga sta imeli možnih po 5 točk. Vsak pravi pomen ali uporaba frazema je bila torej točkovana z 1 točko. Vseh možnih točk skupaj je bilo torej 31 (+1 dodatna), se pravi 32.

Že ko sem se lotila izdelave diplomske naloge, sem predvidevala, da bo glede na izkušnje in starost govorcev poznavanje frazemov naraščalo. **Največ znanja bodo torej imeli učenci 9. razredov, nekaj manj sedmih, najmanj pa učenci petih razredov.** Lahko rečem, da je to torej **hipoteza** mojega raziskovalnega dela.

Najprej sem ocenila ter analizirala vsak razred posebej, nato sem naredila še primerjavo. Iz vsakega razreda sem vzela vzorec 42 učencev.

8.1 ANALIZA IN REZULTATI 5. RAZREDA

Učenci petih razredov so test reševali malce dlje kot ostali dve skupini, dobila pa sem naslednje rezultate.

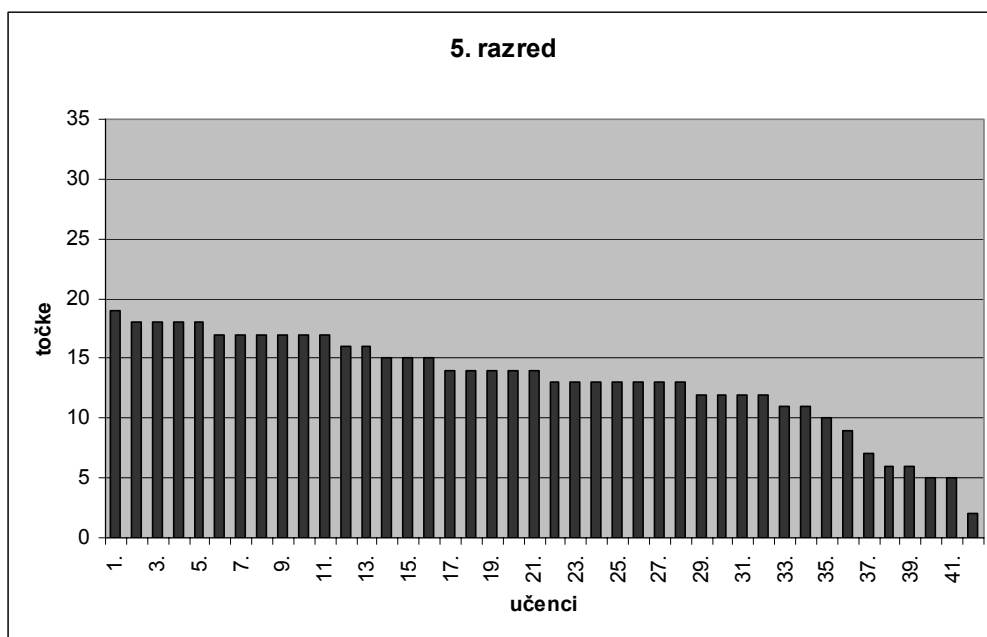
št. učencev	1. naloga	2. naloga	3. naloga	4. naloga	5. naloga	6. naloga		skupaj
1.	3	2	0	5	4	5		19
2.	3	3	1	4	2	5		18
3.	3	3	0	5	2	5		18
4.	3	2	0	4	4	5		18
5.	2	3	0	4	4	5		18
6.	3	2	0	5	2	5		17
7.	3	2	0	4	3	5		17
8.	3	3	0	4	2	5		17
9.	3	3	1	6	2	2		17
10.	1	3	0	5	3	5		17
11.	3	2	0	4	3	5		17
12.	2	2	0	4	3	5		16
13.	1	1	1	4	4	5		16
14.	3	1	0	4	2	5		15
15.	2	2	0	5	1	5		15
16.	2	5	0	4	1	3		15
17.	3	3	0	3	2	3		14
18.	3	2	0	3	3	3		14
19.	2	1	0	4	2	5		14
20.	3	2	1	0	3	5		14
21.	2	1	0	3	3	5		14
22.	3	3	0	4	0	3		13
23.	2	2	0	4	2	3		13
24.	3	3	0	3	1	3		13
25.	2	2	0	5	1	3		13
26.	2	2	0	2	2	5		13
27.	3	3	0	2	2	3		13
28.	3	1	0	2	2	5		13
29.	2	2	0	5	0	3		12
30.	3	2	0	2	0	5		12
31.	1	2	1	2	3	3		12
32.	2	1	0	3	1	5		12
33.	3	1	0	4	0	3		11
34.	3	2	0	4	1	1		11
35.	1	2	0	3	2	2		10
36.	0	2	0	2	2	3		9
37.	0	1	0	1	2	3		7
38.	1	2	0	0	0	3		6
39.	3	1	0	2	0	0		6
40.	0	1	0	0	2	2		5
41.	0	0	0	1	2	2		5
42.	0	1	0	0	0	1		2
povprečje	2,142857	2	0,119048	3,214286	1,904762	3,738095		13,11905

Tabela 1: Točkovanje preverjanj iz 5. razreda.

Razumevanje frazemov je med učenci petih razredov še zelo različno. Nekateri jih še vedno razumejo dobesedno. Zbrali so od 2 do 19 točk, kar je kar velika razlika, vendar moramo pri tem upoštevati, da je v razredu učenka tujka, ki je v Sloveniji šele 2 leti. Predvidevam, da je najmanj točk zbrala prav ona, saj je njeno znanje slovenščine še zelo omejeno.

Povprečno so učenci zbrali 13,11905 točke, kar je približno 40 %, se pravi manj kot polovico vseh možnih točk v testu.

Podatki so veliko bolj nazorni, če jih podamo v stolpčnem diagramu. Vsak stolpec prikazuje, koliko točk je dosegel posamezni učenec 5. razreda v preverjanju znanja iz frazeologije. Podatki so razporejeni po velikosti, začenši z učencem, ki je dosegel največ točk.

Graf 1: Dosežene točke v 5. razredu.

V **1. nalogi** so morali učenci iz besedila prepoznati pomen frazema in razložiti njegov pomen, parafrazo. Povprečno so dosegli 2,142857 točke (42,8 %), vseh 5 točk ni dosegel nihče. Največ težav so imeli s frazemom *hoditi kot maček okrog vrele kaše*, ki ga SSKJ razlaga 'ne upa se lotiti jedra problema'.

Učenci večinoma sploh niso napisali odgovora, med tistimi, ki so ga, pa je bilo nekaj zanimivih interpretacij:

- To pomeni, da noben dober pesnik ni tako neumen, da bo kot maček zganjal traparije.
- Dober pesnik ne hodi naokrog in nič ne počne.
- Dober pesnik se ne potepa.
- Dober pesnik lepo hodi.

Pravilnega pomena frazema ni vedel nihče.

V nasprotju s tem so skoraj vsi učenci prepoznali pravilni pomen frazema *mala malica* 'nekaj, kar je zelo lahko narediti', zelo dobro pa poznajo tudi frazem *držati jezik za zobmi* 'molčati, ne ugovarjati'.

Pri frazemu *vreči puško v koruzo* 'obupati' sem upoštevala dva odgovora; 'obupati' in 'predati se', delno pa pomensko ustreza tudi 'odnehati', ki se je velikokrat pojavil, vendar je pomen frazema več kot pa samo 'odnehati'. V več primerih se je izkazalo, da bi lahko poleg kategorij 'pravilno' in 'nepravilno' uvedla še dodatno kategorijo 'deloma pravilni odgovor'. Sem bi spadali odgovori, ki so približno pravilni, pri katerih otroci vedo samo približen pomen ali obliko frazema, ne pa točnega. Glede na to, da je kar nekaj učencev iz istega razreda, se pravi s približno enakim predznanjem, vedelo in znalo razložiti in napisati pravilni odgovor, ter tudi zaradi lažje analize in primerjave, sem upoštevala samo res pravilne odgovore ter s tem kategoriji pravilno/nepravilno, problematičnim primerom pa sem namenila dodatno razlago.

Zelo različni odgovori so bili tudi pri razlagi frazema *ostati z dolgim nosom* 'ostati/biti užaljen', ki so si ga otroci poleg pravilno razlagali na več načinov:

- Biti žalosten. (Biti žalosten, jezen, razočaran so podobna čustva kot užaljen in nekateri otroci razlik še ne dojamejo.)
- Biti razočaran.
- Lagati se. (Tako je odgovorilo kar nekaj učencev, verjetno njihovo "znanje" izhaja iz zgodbe o Ostržku, kjer se je dečku nos podaljšal vsakokrat, ko se je zlagal.)
- Biti jezen.
- Grdo se držati.
- Ostati praznih rok. (Tu je učenec frazem razložil s frazemom, katerega pomen bi prav tako ustrezal besedilu, vendar odgovora nisem upoštevala kot pravilnega, saj je bilo navodilo naj besedilo razložijo s svojimi besedami, nefrazeološko.)
- Vohljati za drugim.

V **2. nalogi** so učenci povprečno dosegli 2 točki od 5 možnih (40 %), le en je imel vse odgovore pravilne. Najmanj učencev je poznalo pomen frazemov *mlatiti prazno slamo* 'vsebinsko prazno govoriti' ter *kupiti mačka v žaklju* 'kupiti kaj, ne da bi stvar prej poznal'. Prvi frazem so največkrat definirali kot 'nič ne delati' ali pa 'delati brezvezne stvari', torej so glagol govoriti posplošili na delati karkoli.

Zanimivi drugi, napačni odgovori:

Vrteti jezik 'pretirano govoriti':

- Da si lačen.
- Nehote govoriti.

Mlatiti prazno slamo 'vsebinsko prazno govoriti':

- Pridelovati seno. (učenec ne pozna razlike med senom in slamo)
- Da opravlja nekaj po nepotrebnem. (generalizacija)
- Da govoriš nekaj, kar ni res.
- Da si zaspan.
- Da malo zdržiš.
- Nič jesti.
- Da govoriš nekomu, ki te sploh ne posluša.

Kupiti mačka v žaklju 'kupiti kaj, ne da bi stvar prej poznal':

- Kupiti takega mačka, ki je slab. (učenec je prepoznal negativno konotacijo, medtem ko je denotacijo zgrešil)
- Da si pijan.
- Kupiti mačka.

Stisniti rep med noge 'ustrašiti se, zbežati':

- Nekaj narediti, nato pa se skriti. (delno razumevanje pomena)
- Biti tiho. (delno razumevanje pomena)
- Da se ne bo polulal.

Zavihati rokave 'z vnemo, prizadevno delati':

- Da ti je vroče. (dobesedno razumevanje)
- Začeti znova. (delno razumevanje pomena)
- Da ga boš (natepel).
- Premlatiti nekoga.

Največ problemov jim je povzročala **3. naloga**, kjer naj bi iz dveh sličic razbrali frazem in ga nato zapisali. To je uspelo samo petim učencem, ostali so samo opisovali sličici. Povprečno so dosegli 0,119048 točke, kar je 11,9 %.

Opis je bil sicer zelo podoben frazemu, vendar ga nisem upoštevala. Sličici predstavljata frazem *rasti kot gobe po dežju*, učenci pa so našli še tri druge frazeme, ki sem jih, zaradi ustreznosti sličici, upoštevala kot pravilne.

Učenci so navedli frazeme:

- *Po dežju vedno posije sonce.*
- *Iz majhnega zraste veliko.*
- *Priti z dežja pod kap.*

Nekaj nepravilnih odgovorov – opisov sličic, ki so jih navedli učenci:

- Brez dežja ni gobe.
- Rastlina za rast potrebuje vodo in svetlobo.
- Dež pada na zemljo, ko posije sonce pa raste.
- Brez vode ni rastlin.
- Brez vode ni življenja.
- Ko je dež si len, ko je sonce pa igriv.
- Po dežju gobe rastejo.
- Dež je začel padati in sonce je začelo sijati in goba je zrasla.
- Dež pada na gobo in goba zraste.

V **4. nalogi** so morali učenci dopolniti deset pregovorov. Tako jaz, kot tudi učiteljice smo mislile, da bodo učenci nalogo zelo dobro rešili, vendar se je izkazalo, da smo se motile. Od 10 možnih točk, je bil najboljši rezultat 6, povprečno pa so dosegli 3,214286 točke (32 %), res pa je, da sem v nalogo vključila dva pregovora, za katera sem pričakovala, da jih bodo znali rešiti le učenci v višjih razredih (*Bolje biti prvi na vasi, kakor zadnji v mestu in Ti očeta do praga, sin tebe čez prag*).

Največ jih je znalo dopolniti pregovore:

- *Brez muje se še čevelj ne obuje.*
- *Priložnost zamujena ne vrne se nobena.*
- *Ljubo doma, kdor ga ima.*
- *Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.*

Če učenci pregovora niso poznali, so večinoma pustili prazno, pojavilo se je pa tudi veliko zanimivih "prenovitev".

Brez muje

- je huje.
- se hitro obuje.
- brez jela. (križanje frazemov)

Priložnost zamujena

- konec je vsega.

Pes, ki laja,

- tja taco moli. (križanje frazemov)
- nagaja.
- je hud na nekoga.
- razgraja.

Kakor si boš postlal,

- tako boš imel. (delno poznavanje pregovora, zamenjana frazeološka sestavina)

Osel gre

- po gobi dve.
- tja, kjer dlako pusti. (križanje frazemov)
- samo na led in ne pride nazaj.
- živino past.
- na pašo.

Bolje biti prvi na vasi, kakor

- biti zadnji.

Vrana vrani ne

- ne obuva čevlja.
- ukazuje.
- ne krade jajc.
- more nič.
- pomaga.

Ti očeta do praga,

- on tebe čez prag.
- oče tebe s praga.

- jaz tebe do vraga.
- on tebe ven.

Kdor ne uboga,

- ga čaka nadloga. (delno poznavanje pregovora, zamenjana frazeološka sestavina)
- ne dobi poslastice.
- bo tepen.

Brez napačnega odgovora, torej je bil odgovor pravilen ali pa ga ni bilo, je bil samo pregovor *Ljubo doma, kdor ga ima*. Pri napačnih odgovorih, kjer se je pojavilo tudi nekaj križanj frazemov, je opaziti, da imajo enajstletni otroci zelo logično mišljenje (*Bolje biti prvi na vasi, kakor zadnji.*) in veliko domišljije, saj so se izmislili kar nekaj zelo zanimivih odgovorov.

Pri **5. nalogi** so učenci morali dopolniti primere in jih tudi uporabiti v povedi, vendar pa so navodila večinoma izpolnili le delno; skoraj nihče ni napisal povedi. Kot pravilen odgovor sem kljub temu upoštevala tudi samo pravilno dopolnjeno primero. Možnih je bilo 5 točk, dosegel pa jih ni nihče. Povprečno število točk te naloge je bilo 1,904762, kar je 38 %.

Po doseženih točkah sta izstopali primeri *zvest kot pes* in *suh kot prekla*. Učenci so navajali več možnih primer, upoštevala pa sem primere, ki so označeni poševno:

Zvest kot

- *pes,*
- prijatelj,
- maček.

Krasti kot

- *sraka,*
- vrana (verjetno zaradi mešanja ptic),
- bavbav (verjetno zaradi groženj staršev, da ga bo vzel/ukradel bavbav, če ne bo priden),
- ropar,
- lopov,
- lisica.

Suh kot

- *prekla,*

- *trska*,
- *zobotrebec*,
- svinčnik,
- bobi palčka,
- suha južina.

Držati se kot

- *limona*,
- *kisla kumara*,
- klop (napaka – držati se česa kot klop),
- mula (iz muliti se, kuhati mulo),
- kača (iz pripadajoče povedi je razvidno, da je učenec naredil napako, saj je uporabil primero *držati koga kot, ne pa držati se kot*)
- veverica.

Bled kot

- *hudič*,
- *stena*,
- *zid*,
- Bohinj (prenovitev),
- jogurt,
- pijanec,
- dan,
- paradajz,
- vampir,
- noč.

Najzanimivejša napaka se mi je zdela primera *krasti kot vrana*. Otroci iz narave poznajo obe ptici, očitno pa ju mešajo in ne poznajo njunih lastnosti. Pri primeri *bled kot Bohinj* me odgovor ni presenetil, pričakovala sem jih celo več, saj se prebivalci Gorenjske pogosto tako ponorčujejo.

V **6. nalogi** so morali učenci povezati frazem v prvem stolpcu z razlago v drugem. Možnih je bilo 5 točk, doseglo pa jih je 21 učencev. To je bila torej najboljše rešena naloga. Povprečno so dosegli 3,738095 točke (74,8 %). Povezati so morali naslednje frazeme:

streljati kozle – početi neumnosti

priti z dežja pod kap – priti s slabega na še slabše

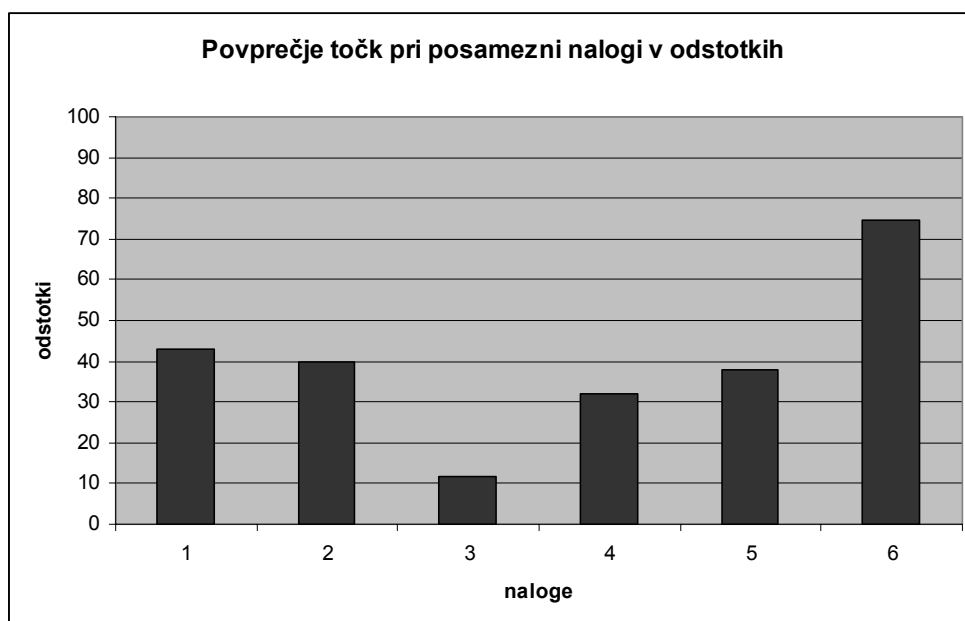
pljuniti v roke – začeti prizadevno delati

iti rakom žvižgat – umreti

srce pade v hlače komu – ustrašiti se

Najpogostejša napaka pa je bila zamenjava pomenov frazemov *streljati kozle* in *iti rakom žvižgat*. Streljanje so učenci verjetno povezali s smrtjo, žvižganje rakom pa z neumnostjo.

Če torej pogledamo, koliko je povprečno število točk, ki ga je skupina dosegla pri posamezni nalogi, in te zaradi boljše preglednosti pretvorimo v odstotke, dobimo naslednji graf.

Graf 2: Povprečni dosežek v 5. razredu pri posamezni nalogi.

Iz grafa lahko razberemo, da so bili učenci najbolj uspešni pri reševanju 6. naloge (74,8 %), najslabši pa pri interpretiranju sličic v 3. nalogi (11,9 %). Vse naloge, razen 6., so bile rešene pod 50 %.

8.2 ANALIZA IN REZULTATI 7. RAZREDA

V sedmem razredu je poglavje o frazeologiji vključeno v samostojni delovni zvezek, ki ga učenci pri pouku slovenščine uporabljajo. Preverjanje znanja sem opravljala preden so prišli do te snovi, saj sem želela dobiti podatke o tem, koliko védenja o frazeologiji imajo 13-letni otroci, brez da se snov ravno kar obravnavajo pri pouku. Tako sem dobila primerljive podatke z ostalima dvema skupinama.

Rezultati točk preverjanja učencev sedmih razredov so tile.

št. učencev	1. naloga	2. naloga	3. naloga	4. naloga	5. naloga	6. naloga		skupaj
1.	4	5	2	8	5	5		29
2.	4	5	1	8	4	5		27
3.	4	4	2	8	4	5		27
4.	3	3	2	8	5	5		26
5.	5	3	1	8	4	5		26
6.	3	3	2	8	5	5		26
7.	3	5	2	6	3	5		24
8.	4	2	1	7	5	5		24
9.	3	4	1	6	5	5		24
10.	3	4	1	8	3	5		24
11.	2	2	2	7	5	5		23
12.	3	3	1	6	5	4		22
13.	2	4	1	6	3	5		21
14.	1	3	1	6	5	5		21
15.	1	4	1	6	4	5		21
16.	3	3	1	4	3	5		19
17.	1	3	1	5	4	5		19
18.	2	2	1	7	2	5		19
19.	2	4	0	4	4	5		19
20.	1	4	1	6	2	5		19
21.	0	3	1	7	3	5		19
22.	2	4	2	5	2	3		19
23.	4	3	1	4	1	5		18
24.	2	4	1	5	2	5		18
25.	2	3	2	4	2	5		18
26.	2	3	1	3	4	5		18
27.	3	2	1	4	2	5		18
28.	2	4	1	4	2	5		17
29.	3	2	1	5	1	5		17
30.	2	3	1	4	3	2		16
31.	2	2	0	4	2	5		15
32.	3	3	0	4	1	5		15
33.	2	2	1	2	5	2		14
34.	1	2	2	5	1	3		14
35.	2	3	1	6	2	0		14
36.	2	3	0	3	3	2		13
37.	1	2	1	4	2	3		13
38.	2	0	0	5	0	5		12

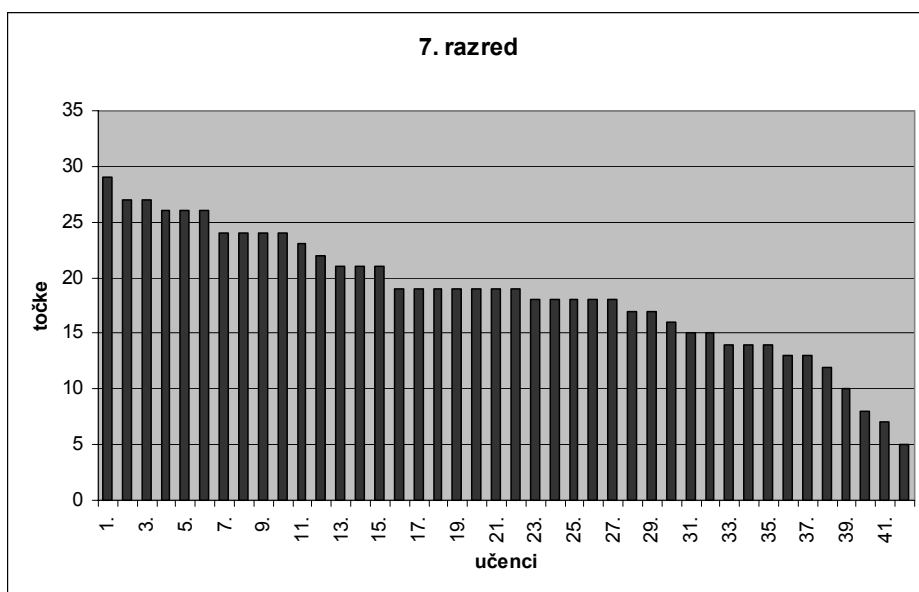
39.	1	1	0	6	2	0		10
40.	2	1	0	2	1	2		8
41.	1	2	0	2	0	2		7
42.	1	2	0	0	1	1		5
povprečje	2,285714	2,952381	1	5,238095	2,904762	4,142857		18,52381

Tabela 2: Točkovanje preverjanj iz 7. razreda.

Razumevanje frazemov je pri učencih sedmih razredov nekoliko boljše od učencev 5. razredov, kar je bilo tudi pričakovati. Zbrali so od 5 do kar 29 točk, kar je sicer najboljši rezultat testa v vseh razredih skupaj. Razpon v poznavanju frazeologije je tukaj še večji, posledično pa tudi doseganje točk.

Povprečno so učenci zbrali 18,52381 točke, kar je približno 57,8 %, se pravi več kot polovico vseh možnih točk v testu in skoraj 18 % več kot peti razredi.

Podatke zopet nazorneje podamo v stolpčnem diagramu. Vsak stolpec prikazuje, koliko točk je dosegel posamezni učenec 7. razreda v preverjanju znanja iz frazeologije. Podatki so razporejeni po velikosti, začenši z učenecem, ki je dosegel največ točk.

Graf 3: Dosežene točke v 7. razredu.

Tudi pri učencih 7. razreda se je pojavil enak problem kot pri mlajši skupini. V več primerih se je izkazalo, da bi lahko poleg kategorij 'pravilno' in 'nepravilno' uvedla še dodatno kategorijo 'deloma pravilni odgovor'. Sem bi spadali odgovori, ki so približno pravilni, pri katerih otroci vedo samo približen pomen ali obliko frazema, ne pa točnega. Glede na to, da je kar nekaj učencev iz istega razreda, se pravi s približno enakim

predznanjem, vedelo in znalo razložiti in napisati pravilni odgovor, ter tudi zaradi lažje analize in primerjave, sem upoštevala samo res pravilne odgovore ter s tem kategoriji pravilno/nepravilno, problematičnim primerom pa sem namenila dodatno razlago.

V **1. nalogi** so učenci dosegli povprečno 2,285714 točke, kar je 45,7 %, samo eden pa razumel prav vseh pet pomenov frazemov in je torej dobil 5 točk.

Največji problem je tudi učencem 7. razredov predstavljal frazem *hoditi kot maček okrog vrele kaše*. Le 4 učenci so vedeli njegov pomen, in sicer so zapisali, da dober pesnik:

- ne ovinkari,
- se ne izogiba bistvu.

Tudi frazem *ostati z dolgim nosom* 'biti užaljen' si je večina razlagala napačno

- ostati praznih rok (Tu je učenec frazem razložil s frazemom, katerega pomen bi prav tako ustrezal besedilu, vendar odgovora nisem upoštevala kot pravilnega, saj je bilo navodilo naj besedilo razložijo s svojimi besedami, nefrazeološko.),
- biti razočaran (razočaranost, žalost in jeza so podobna čustva, učenci jih včasih enačijo z užaljenostjo),
- biti žalosten,
- biti jezen,
- lagati (asociacija na Ostržka).

Večina jih je razumela pomen frazemov *držati jezik za zobmi* 'molčati, ne ugovarjati' in *vreči puško v koruzo* 'obupati', upoštevala sem tudi 'predati se'. Vsi pa so pravilno razumeli frazem *mala malica*.

2. nalogo so povsem pravilno rešili trije učenci, povprečno pa so dobili 2,952381 točke, kar je 59 %. Tudi drugo nalogo so učenci sedmih razredov rešili bolje kot učenci petih razredov.

Tudi oni so imeli največ napak pri frazemu *mlatiti prazno slamo* 'vsebinsko prazno govoriti'. Odgovor je sicer napisalo veliko večji delež učencev kot pa v 5. razredih, vendar se je pojavila identična napaka – generalizacija glagola govoriti. Frazema ne razumejo samo kot vsebinsko prazno govoriti, ampak na splošno delati neke stvari, ki niso smiselne.

Tudi frazema stisniti *rep med noge* 'ustrašiti se, zbežati' ter *kupiti mačka v žaklju* 'kupiti kaj, ne da bi stvar prej poznal' sta bila rešena dokaj slabo. Nekaj nepravilnih odgovorov:

Stisniti rep med noge (ustrašiti se, zbežati):

- da ne upaš nečesa povedati,
- zapreti vrata,
- zadržati se,
- da nisi nič kriv,
- potruditi se.

Kupiti mačka v žaklju (kupiti kaj, ne da bi stvar prej poznal):

- kupiti nekaj, kar je neumno (delno razumevanje frazema),
- zbuditi se,
- zmotiti se,
- mačku dati dom.

Velika razlika med petimi in sedmimi razredi se je pojavila v **3. nalogi**. Nalogo so poskušali rešiti prav vsi učenci. Pravilno, t. j. z vsaj enim frazemom, jo je rešilo kar 33 učencev, od teh jih je 9 napisalo po dva odgovora. Povprečno so dosegli 78,5 %.

Pisali so odgovore:

- *Za vsakim dežjem posije sonce.*
- *Lije kot iz škafa.*
- *Raste kot goba po dežju.*
- *Iz majhnega zraste veliko.*

Poleg frazemov je nekaj učencev pripisalo tudi pomen (npr. *za vsakim dežjem posije sonce* – 'vse težave enkrat minejo').

Tisti učenci, ki naloge niso pravilno rešili, so, podobno kot peti razredi, opisovali sličici.

Tudi **4. nalogo**, dopolnjevanje pregovorov, so učenci 7. razredov rešili veliko bolje od petkarjev. Najboljši rezultat je 8 točk, doseglo ga je sedem učencev. Povprečno pa so dobili 5,238095 točke (52 %), kar je več kot 2 točki več od mlajše skupine. En učenec pa ni dobil niti ene točke.

Prav tako, kot učenci petih razredov, niso napačno dopolnili samo pregovora *Ljubo doma, kdor ga ima*. Nekaj jih je pravilno dopolnilo tudi težji, nekoliko manj poznan pregovor *Bolje biti prvi na vas, i kakor zadnji v mestu*, pri *Ti očeta do praga, sin tebe čez prag*, pa je najbližje prišel učenec, ki je sestavino sin zamenjal z otroci.

Tudi v tej skupini se je pojavilo nekaj domiselnih dopolnitev.

Brez muje

- se še muhe ne obuje.
- ni muje.

Priložnost zamujena

- nobena ponujena.

Pes, ki laja,

- rad nagaja.
- ne mijavka.
- ne pazi.
- je prijazen.

Kakor si boš postlal,

- tako boš ležal. (zamenjana frazeološka sestavina – pomenska podobnost glagolov ležati in spati)

Osel gre

- samo enkrat na leto.
- dvakrat na led.
- dvakrat čez cesto.
- kolikor ga ženeš.
- počasi.

Bolje biti prvi na vasi, kakor

- prvi v grobu.
- zadnji.
- drugi.
- zadnji v postelji.

Vrana vrani ne

- kljuje očesa. (napaka pri številu in vidu)
- hodi v zelje. (križanje frazemov)
- hodi v plen.
- krade.
- prizanaša.
- leze na hrbet.
- nagaja.

Ti očeta do praga,

- otroci tebe čez prag. (zamenjana frazeološka sestavina sin/otroci - nadpomenka)
- on tebe čez prag.
- pokoplješ.
- oče te tepe na pragu.

Kdor ne uboga,

- mu žuga nadloga.
- dobi po prstih.
- ne dobi vsega.
- ne bo šel do Boga.
- dela sebi slabo.

V **5. nalogi** je 9 učencev doseglo vseh 5 točk, povprečje pa je bilo 2,904762 točke (58 %). Večina učencev upoštevala navodila, torej je primere uporabila tudi v povedi, vendar sem upoštevala pravilni odgovor, tudi če so napisali samo primero. Napisali so več pravilnih in nepravilnih rešitev. Kot pravilne sem upoštevala primere, ki so označeni poševno.

Zvest kot

- *pes,*
- maček,
- mož,
- čebela.

Krasti kot

- *sraka,*
- vrana,
- krokar,
- lopov,
- lisica,
- opica.

Suh kot

- *popper,*
- *trlica,*
- *prekla,*

- *zobotrebec*,
- *riba*,
- *trn*,
- *dež*,
- *slama*.

Držati se kot

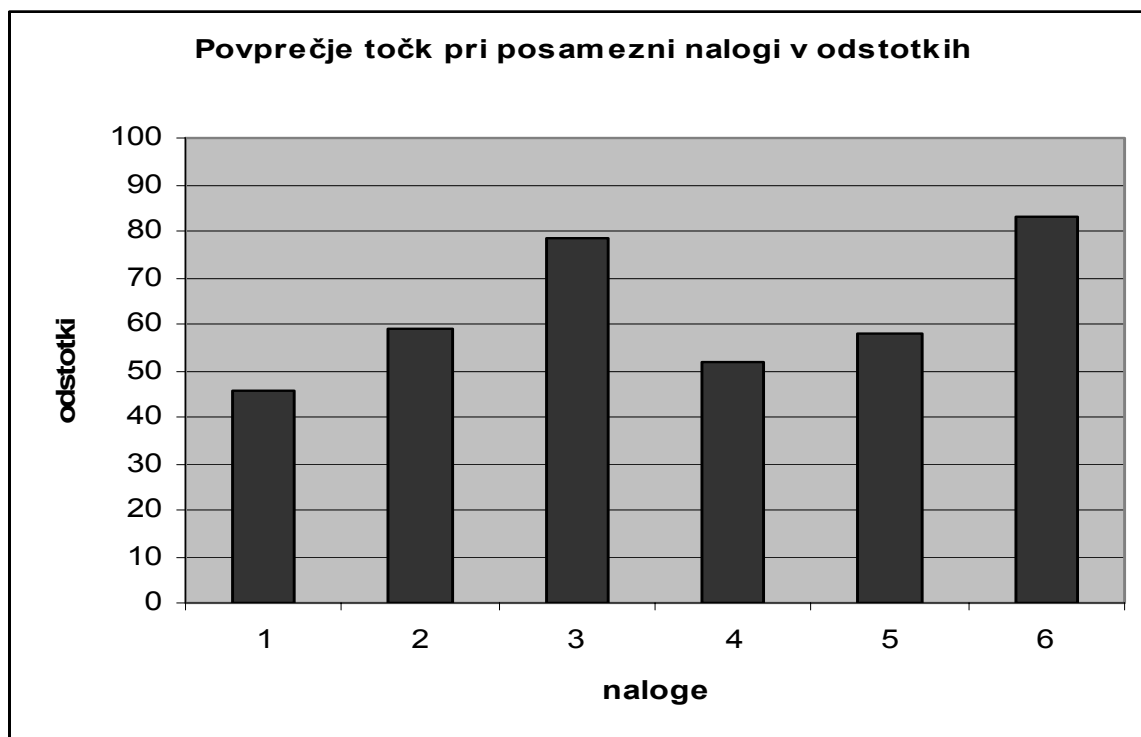
- *limona*,
- *mila jera*,
- *kislica*,
- klop (napaka – držati se česa kot klop),
- mula (iz muliti se, kuhati mulo),
- pijanec plota (napaka – držati se česa),
- pav,
- pes,
- oven.

Bled kot

- *stena*,
- Bohinj,
- mleko,
- sneg ,
- čebula,
- jogurt.

Druga najboljše rešena naloga je bila **6. naloga**. Frazeme in njihove razlage je pravilno povežalo kar 30 učencev, povprečje pa je bilo 4,142857 točke (82,9 %). Podobno kot v prejšnji skupini so nekateri učenci zamenjali pomena frazemov *streljati kozle* 'početi neumnosti' in *iti rakom žvižgat* 'umreti'. Streljanje so učenci verjetno povezali s smrtjo, žvižganje rakom pa z neumnostjo.

Če torej pogledamo, koliko je povprečno število točk, ki ga je skupina dosegla pri posamezni nalogi, in te zaradi boljše preglednosti pretvorimo v odstotke, dobimo naslednji graf.

Graf 4: Povprečni dosežek v 7. razredu pri posamezni nalogi.

Iz grafa lahko razberemo, da so bili učenci najbolj uspešni pri reševanju 6. naloge (82,9 %), najmanj pa pri 1. nalogi (45,7 %), ki je bila tudi edina rešena z manj kot 50 %. Zelo dobro je bil rešena tudi 3. naloga.

8.3 ANALIZA IN REZULTATI 9. RAZREDA

Najhitreje so preverjanje rešili učenci devetih razredov, vendar se je pri njih pojavil problem, ki ga v ostalih dveh skupinah ni bilo. Nekaj posameznikov ni bilo pripravljenih sodelovati oz. so se med reševanjem premislili in se pričeli norčevati. Njihovih testov iz tega razloga nisem upoštevala.

Po pregledu in točkovanju sem dobila naslednje rezultate.

št. učencev	1. naloga	2. naloga	3. naloga	4. naloga	5. naloga	6. naloga		skupaj
1.	5	4	1	9	5	5		29
2.	3	5	1	9	5	5		28
3.	5	3	1	9	5	5		28
4.	4	4	1	8	5	5		27
5.	3	3	2	8	5	5		26
6.	4	5	0	9	3	5		26
7.	4	4	1	7	5	5		26
8.	4	3	1	9	3	5		25
9.	4	1	1	9	5	5		25
10.	3	3	1	8	5	5		25
11.	3	3	1	8	5	5		25
12.	4	4	1	9	2	5		25
13.	5	4	1	6	3	5		24
14.	4	3	1	8	3	5		24
15.	3	4	1	8	5	3		24
16.	3	3	1	7	5	5		24
17.	4	2	1	7	5	5		24
18.	5	4	1	5	4	5		24
19.	4	4	0	6	5	5		24
20.	4	4	1	8	4	3		24
21.	2	4	0	8	4	5		23
22.	3	2	1	9	5	3		23
23.	2	3	0	9	4	5		23
24.	4	3	1	8	5	2		23
25.	2	4	1	7	4	5		23
26.	2	2	1	7	5	5		22
27.	4	3	0	5	5	5		22
28.	2	3	1	8	5	3		22
29.	3	5	0	5	4	4		21
30.	4	3	1	3	5	5		21
31.	1	2	2	8	3	5		21
32.	2	4	1	6	2	5		20
33.	3	4	0	6	2	5		20
34.	4	1	1	6	5	3		20
35.	2	2	1	6	3	5		19
36.	2	2	0	6	4	5		19
37.	2	3	1	5	2	5		18
38.	3	3	0	2	3	5		16
39.	3	1	0	6	1	5		16
40.	2	3	0	4	3	3		15
41.	2	1	0	3	2	5		13

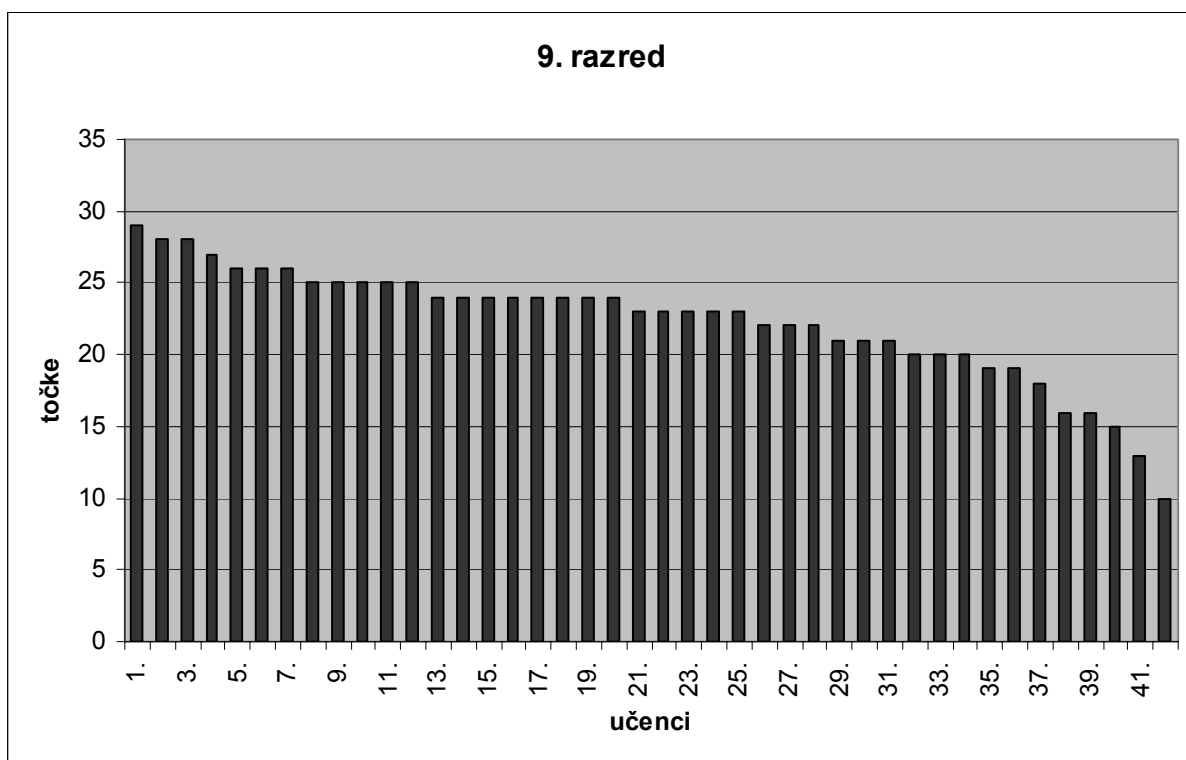
42.	1	3	0	3	1	2	10
povprečje	3,166667	3,119048	0,738095	6,833333	3,904762	4,547619	22,30952

Tabela 3: Točkovanje preverjanj iz 9. razreda.

Razumevanje frazemov je med učenci devetih razredov je boljše od ostalih dveh skupin, kar je bilo tudi pričakovati. Zbrali so od 10 do 29 točk, kar je sicer najboljši rezultat testa v vseh razredih skupaj. Razpon v poznavanju frazeologije je tukaj nekoliko manjši, najslabši rezultat je 10 točk.

Povprečno so učenci zbrali 22,30952 točke, kar je skoraj 70 %, se pravi skoraj 3/4 možnih točk v testu. To je 12 % več od učencev 7. razredov in 30 % več od učencev 5. razredov.

Podatke za lažjo predstavo zopet podamo v stolpčnem diagramu. Vsak stolpec prikazuje, koliko točk je dosegel posamezni učenec 9. razreda v preverjanju znanja iz frazeologije. Podatki so razporejeni po velikosti, začenši z učencem, ki je dosegel največ točk.

Graf 5: Dosežene točke v 9. razredu.

V **1. nalogi** so učenci 9. razredov dosegli povprečno 3,166667 točk, kar je 63 %. Štirje so si z vsemi pravilnimi odgovori pridobili 5 točk. Največ težav je tudi njim povzročal frazem *hoditi kot maček okrog vrele kaše* pa tudi pomena *ostati z dolgim nosom* približno polovica ni natančno poznala. Poleg pravilnega odgovora, 'biti/ostati užaljen' so navajali še biti žalosten, jezen, razočaran ... pa tudi lagati. Presenetljivo, v nasprotju z učenci 7. razredov, nekaj učencev ni poznalo, ali bolje rečeno ni znalo razložiti, pomena frazema *mala malica*. Dva sta na dolgo razlagala pomen celotnega sestavka, eden pa je napisal 'kot da nimajo tekmecev'.

2. naloga je imela, tako kot prva, možnih 5 točk, povprečno so jih učenci dosegli 3,119048, kar je 62 %. Prav vsi učenci so frazemu *vrteti jezik* pripisali pravilen pomen, največkrat pa niso vedeli pomena frazemov *mlatiti prazno slamo* in *kupiti mačka v žaklju*. Tudi ta skupina je pomen frazema *mlatiti prazno slamo* posplošila na 'delati nekaj nesmiselnega'.

V **3. nalogi** so se učenci 9. razreda odrezali slabše kot pa učenci 7. razreda. Nalogo jih je rešilo 29, od tega sta le 2 napisala dve možni rešitvi. Dosegli so 69 %. Napisali so naslednje frazeme:

- *Po dežju vedno posije sonce.*
- *Rasti kot gobe po dežju.*
- *Iz majhnega zraste veliko.*

Za razliko od drugih dveh skupin so največkrat zapisali frazem *rasti kot gobe po dežju*, ki sem ga kot pravo rešitev pred reševanjem preizkusa predvidevala tudi sama. Lahko torej rečem, da so učenci 9. razreda to nalogo rešili pravilneje od ostalih dveh skupin, čeprav kar nekaj učencev odgovora sploh ni napisalo.

V **4. nalogi** so učenci 9. razredov povprečno dosegli 6,833333 točke (68,3 %). Vseh možnih točk tudi v tej skupini ni dosegel nihče, kar 9 učencev pa je doseglo 9 točk. Najslabši rezultat je bil 2 točki. Tudi tu se je našlo nekaj zanimivih napačnih dopolnitev.

Brez muje

- se še enkrat čevelj ne obuje. (dodajanje sestavin)

Priložnost zamujena

- priložnost izgubljena.

Pes, ki laja,

- malo grize.

Kakor si boš postlal,

- tako boš imel. (zamenjana frazeološka sestavina zaradi podobnosti pomena)
- tako boš sejal. (križanje frazemov)
- tako boš ležal. (zamenjana frazeološka sestavina – pomenska podobnost)
- takšen boš.

Osel gre

- samo enkrat na leto.
- kamor ga vodi gospodar.

Bolje biti prvi na vasi, kakor

- zadnji.
- zadnji na jasi.

Vrana vrani ne

- izključe očesa. (napaka v številu)
- ključe oči. (napaka v vidu)
- koplje jame. (križanje frazemov)
- pomaga.
- krade.

Ti očeta do praga,

- oče tebe čez prag.
- ta zmaga.

Kdor ne uboga,

- mu trda prede. (križanje frazemov)
- ga zadane žoga.
- je priden.

Tudi v tej skupini nihče ni napačno dopolnil pregovora *Ljubo doma, kdor ga ima*. Velikokrat, zato to ni slučaj, pa se je pojavila nenavadna napaka; Osel gre samo enkrat na **leto**. Mogoče učenci tukaj mešajo besedici led [lét] in leto, narečno [lét]. Če je to res, pomena pregovora ne razumejo. Kot sem predvidevala, so učenci 9. razreda veliko bolj od ostalih dveh skupin poznali pregovor *Ti očeta do praga, sin tebe čez prag*. To je posledica obravnave črtice Mačkova očeta, ki jo je v svoje delo *Kmetske slike* uvrstil Janko Kersnik

in jo učenci obravnavajo v 8. razredu. V zgodbi je glavna tema prav učencem sicer dokaj neznan pregovor.

V **5. nalogi** so učenci povprečno dosegli 3,904762 točke (78 %), 20 učencev pa je doseglo prav vse točke. Približno polovica je primere uporabila tudi v povedi. Točko pa sem, tako kot pri ostalih dveh skupinah, dala že za pravilno dopolnjeno primero.

Tudi ta skupina je bila pri dopolnjevanju primer precej inovativna. Odgovori, ki sem jih upoštevala kot pravilne, so označeni poševno.

Zvest kot

- *pes*,
- mravlja,
- mož in žena.

Krasti kot

- *sraka*,
- vrana (verjetno zaradi podobnosti oz. nepoznavanja ptic),
- lisica.

Suh kot

- *prekla*,
- *poper*,
- *trlica*,
- šiba.

Držati se kot

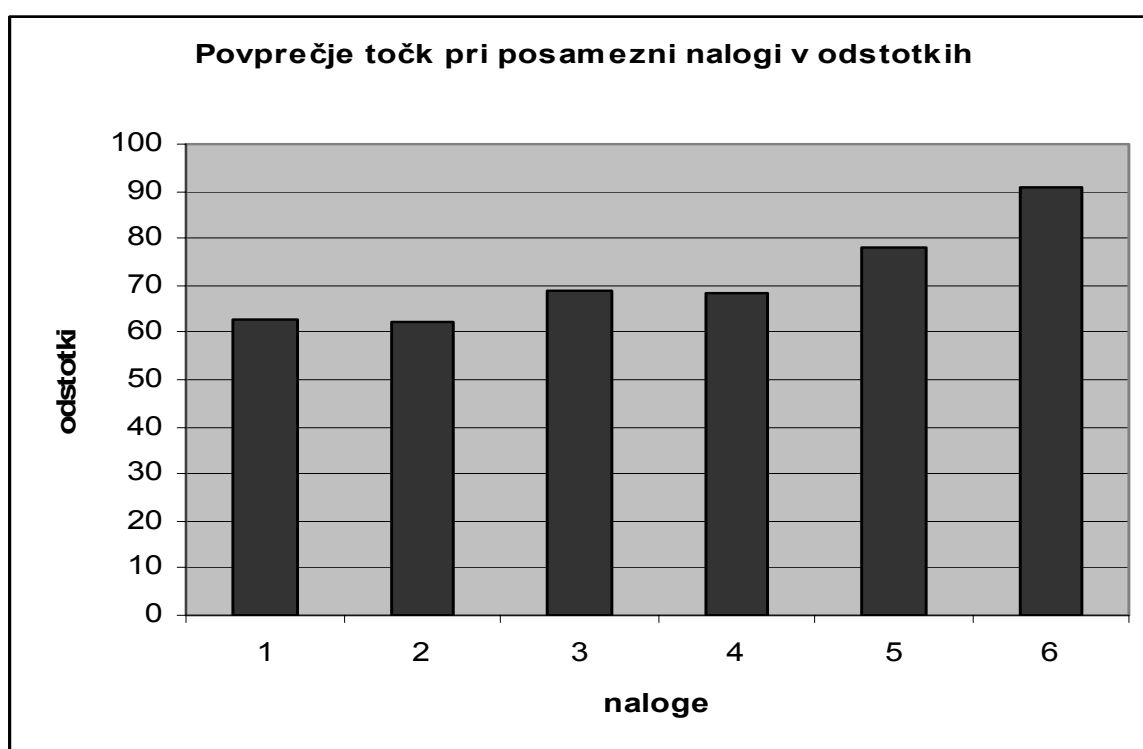
- *limona*,
- *mila jera*,
- *mona lisa*,
- klop (napaka – držati se česa kot klop),
- šiba na vodi (napaka – tresti se kot šiba na vodi),
- pribito (napaka – drži kot pribito, sedi/stoji kot pribit).

Bled kot

- *stena*,
- *smrt*,
- sneg (zamenjava *bled* in *bel*).

Največ posameznikov je vse možne točke doseglo v **6. nalogi**. Bilo jih je kar 33, povprečno pa je skupina dosegla 4,547619 točke, kar je skoraj 91 %. Napaka, ki se je pojavljala je bila enaka kot pri ostalih dveh skupinah - nekateri učenci so zamešali pomena frazemov *streljati kozle* in *iti rakom žvižgat*. Streljanje so verjetno povezali s smrtjo, žvižganje rakom pa z neumnostjo.

Če torej pogledamo, koliko je povprečno število točk, ki ga je skupina dosegla pri posamezni nalogi, in te zaradi boljše preglednosti pretvorimo v odstotke, dobimo naslednji graf.

Graf 6: Povprečni dosežek v 9. razredu pri posamezni nalogi.

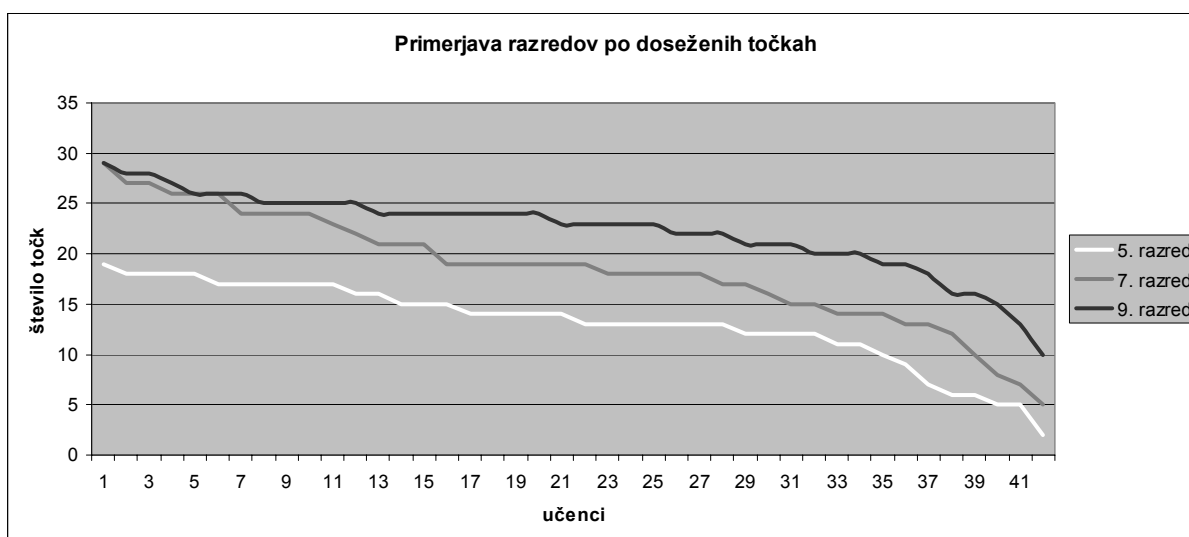
Vse naloge so bile rešene z več kot 60 %. Najslabše je bila rešena 2. naloga (62 %), najboljše pa so se, tako kot ostali dve skupini, odrezali v 6. nalogi (91 %).

8.4 PRIMERJAVA VSEH TREH SKUPIN

Moja hipoteza, da bodo največ znanja o frazeologiji pokazali 9. razredi, najmanj pa 5., se je izkazala za pravilno. Skozi dozorevanje, izkušnje in uporabo slovenskega jezika ljudje pridobivamo tudi znanje iz frazeologije. Največ znanja naj bi torej imeli najstarejši ljudje, najmanj pa otroci, kar sem potrdila v diplomskih seminarjih, za katere podatke sem pridobila v vrtcu.

V spodnjem grafu je prikazano védenje 5., 7. in 9. razredov na podlagi reševanja preizkusa. V vseh treh skupinah je sodelovalo po 42 učencev, njihove točke pa so razvrščene po velikosti od največjega proti najmanjšemu. Na prvi pogled je razlika v doseženih točkah in védenju zelo enakomerna. Izstopa 7. razred, v katerem je približno 15 učencev z največ doseženimi točkami, doseglo nadpovprečni rezultat. Najboljši rezultat v 7. razredu je 29 točk, kar je ravno toliko, kot najboljši rezultat v 9. razredu.

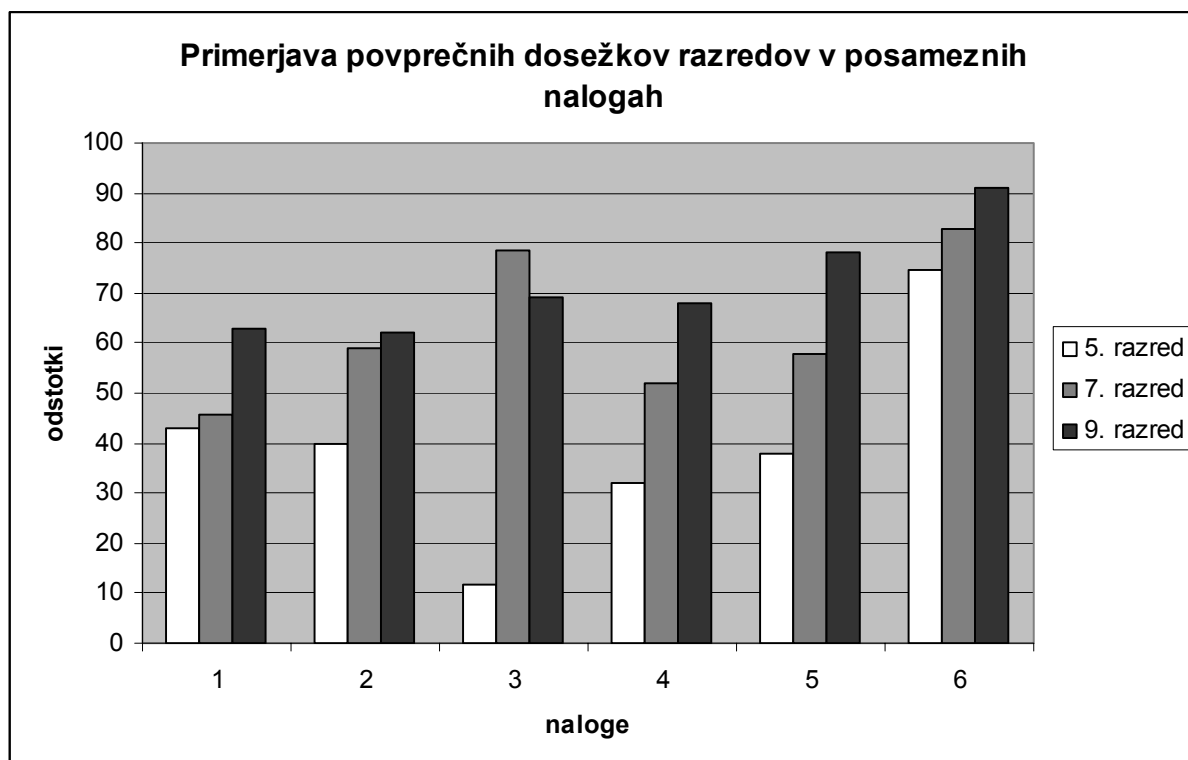
Povprečni rezultat devetih razredov je torej 22,30952, sedmih 18,52381, petih pa 13,11905 točke.

Graf 7: Primerjava vseh treh razredov po posameznih rezultatih.

Če pogledamo povprečne rezultate razredov v posamezni nalogi in jih primerjamo, dobimo spodnji stolpcični diagram. Beli stolpec predstavlja povprečni rezultat naloge v 5. razredu, sivi povprečni rezultat naloge v 7. razredu, črni pa povprečni rezultat v 9. razredu. V vseh nalogah, razen v 3., je najboljši rezultat pričakovano dosegel 9. razred, najmanj točk pa

ima 5. razred. V treh nalogah so rezultati zelo enakomerni, v 1. je rezultat 7. razreda le nekoliko višji od 5., v 2. nalogi pa se je zelo približal rezultatu 9. razreda.

Graf 8: Primerjava povprečnih dosežkov pri posameznih nalogah.

Zanimiv je rezultat 3. naloge. Opaziti je razliko v mišljenju in predstavi sličic med učenci 5. razredov, ki sličice večinoma opisujejo, učenci 7. razredov, ki si pod istima sličicama predstavljajo več možnih frazemov in učenci 9. razredov, ki se večinoma odločijo za enega, "pravičnega".

ZAKLJUČEK

Frazeologija je del vsakega naravnega jezika. Da bi pomen frazemov, osnovnih frazeoloških enot, poznali, se ga moramo naučiti. Učenje frazeologije poteka celotno življenje, začnemo pa ga že z maminimi odprtimi rokami in očetovim povzdigovanjem glasu. S frazemi se zgodaj srečujemo tudi v pravljicah in pesmicah. Če njihovih pomenov ne poznamo, lahko pride do nerazumevanja. Da se temu izognemo, je otroku treba pomen razložiti takoj ob branju. Na ta način si ga zapomni in priključ nazaj v spomin, ko ga zopet sreča v besedilu.

V diplomski nalogi me je zanimalo, v kolikšni meri ter na kakšen način je frazeologija prisotna v osnovni šoli in kako so poimenovane osnovne frazeološke enote. Pregledala sem berila, učbenike in delovne zvezke ter ugotovila, da so za frazeološko enoto v osnovni šoli kar štiri različna poimenovanja:

- **besedna zveza,**
- **stalna besedna zveza,**
- **ljudska besedna zveza,**
- **frazem.**

Prvič je frazeološka enota poimenovana v 5. razredu, in sicer besedna zveza, frazem je omenjen v 6. razredu. Običajno se v osnovni šoli za poimenovanje osnovne frazeološke enote rabi termin **stalna besedna zveza**. Ta izraz pa je zavajajoč, ker predpostavlja, da so frazeološke enote le besedne zveze, s tem pa izključuje vse stavčne tvorbe. Poleg tega učenci nikjer niso opozorjeni na razliko med izrazoma besedna zveza in stalna besedna zveza.

Frazemi so prisotni v vseh berilih, ki sem jih pregledala, niso pa povsod razloženi njihovi pomeni. Predvsem v berilih za višje razrede so nekatere razlage ob robovih obravnavanega besedila, na koncu pa so ponekod tudi naloge v zvezi s frazemi.

Precej več nalog je v delovnih zvezkih. Naloge so različnih tipov npr.

- razloži pomen stalne besedne zveze/pregovora,
- dokončaj pregovor,
- poveži pregovor/stalno besedno zvezo z ustrezno razlago,
- dopolni primere.

Prvo nalogo učenci rešujejo v 3. razredu, veliko več časa pa je temi namenjenega v 4., 5. in 7. razredu. V delovnem zvezku za 7. razred je temu namenjeno celo poglavje. Spet manj vaj je v 8. in 9. razredu.

Med učence petih, sedmih in devetih razredov sem razdelila preizkus znanja z nalogami iz frazeologije, jih nato točkovala in analizirala. Kot sem pričakovala, so največ znanja pokazali učenci 9. razredov, najmanj pa učenci 5. razredov. Presenetljivo pa se je procent znanja pri vseh nalogah dvigoval zelo enakomerno. Izstopa le nekaj najboljših učencev 7. razredov, ki so dosegli tako dober rezultat kot najboljši učenci 9. razredov. Naloga z največjo razliko je bila opis sličice s frazemom, kjer so učenci 5. razredov sličico opisovali, niso pa še znali najti ustreznega frazema, in so zato dosegli slabši rezultat. Zanimivo je tudi to, da so najboljši rezultat dosegli učenci 7. razredov, poleg tega so našli tudi več pomensko (deloma) ustreznih frazemov. Vsi razredi pa so se precej dobro odrezali v nalogi, kjer so morali frazem povezati z ustrežno razlago, kar pomeni, da učenci pomen frazemov dokaj dobro poznajo, niso pa večji njihove uporabe v govoru in pisanju, kar se je izkazalo v testu, ko so morali frazem vključiti v poved. Večinoma, tudi če ne vedo pomena frazema, pa znajo prepoznati njegovo konotacijo.

VIRI IN LITERATURA

VIRI

1. RAZRED

- Marija Grginič: *Ko pravljice oživijo*: prvo berilo: učbenik za slovenščino – književnost v 1. razredu devetletne osnovne šole. Trzin: Izolit, 2003.
- Sonja Pečjak: *ABC 1: poslušamo – govorimo, pišemo – beremo*. Delovni zvezek za pouk slovenščine v 1. razredu devetletne osnovne šole (1., 2. in 3. del). Trzin: Izolit, 2002.

2. RAZRED

- Marija Grginič: *Na mavrico po pravljico*: berilo za 1. razred osnovne šole in 2. razred devetletne osnovne šole. Trzin: Izolit, 2000.
- Marija Grginič: *ABC 2: poslušamo, govorimo, beremo, pišemo*. Delovni učbenik za slovenski jezik v 2. razredu devetletne osnovne šole. Trzin: Izolit, 2000.

3. RAZRED

- Marija Grginič: *Moje branje - svet in sanje*: berilo za 3. razred devetletne osnovne šole. Domžale: Izolit, 2006.
- Marija Grginič: *ABC 3: govorimo, poslušamo, pišemo, beremo*. Učbenik za pouk slovenščine v 3. razredu devetletke. Trzin: Izolit, 2001.

4. RAZRED

- Metka Kordigel: *Berilo za razvedrilo*: berilo za 4. razred devetletne osnovne šole. Domžale: Izolit, 2002.
- Simona Kranjc: *Moja slovenščina 4*. delovni zvezek za pouk slovenščine v 3. razredu osnovne šole in 4. razredu devetletne osnovne šole (1. in 2. del). Trzin: Izolit, 2002.

5. RAZRED

- Jerica Vogel: *Slovenščina 5*: učbenik za slovenski jezik v petem razredu 9-letne in četrtem razredu 8-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.
- Jerica Vogel: *Slovenščina 5*. Delovni zvezek za slovenski jezik v petem razredu osnovne šole (1. in 2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.
- Berta Golob: *Na krilih besed*: berilo 5: za peti razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.

6. RAZRED

- Dragica Krapko: *Gradim slovenski jezik 6*: samostojni delovni zvezek za slovenščino v 6. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 2008.
- Berta Golob: *Kdo se skriva v ogledalu?*: berilo 6: za šesti razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

7. RAZRED

- Miha Mohor: *Sreča se mi v pesmi smeje*: berilo za sedmi razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.
- Nevenka Drusany: *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7*: delovni zvezek za slovenski jezik v sedmem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 2003.

8. RAZRED

- Mojca Honzak: *Dober dan, življenje*: berilo za osmi razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.
- Nana Cajhen: *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8*. Samostojni delovni zvezek za slovenščinov osmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 2009.

9. RAZRED

- Mojca Honzak: *Skrivno življenje besed*: berilo za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.
- Nana Cajhen: *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 9*: samostojni delovni zvezek za slovenski jezik v devetem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 2005.

LITERATURA

- Darinka Ambrož: Anketa o učbenikih za slovenski jezik. *JIS* III/IV (1994/95). 115–132.
- Tanja Jelenko: Frazeologija v umetnostnem besedilu. *Slovenščina v šoli* V (2000). 15–20.
- Erika Kržišnik, Martina Križaj-Ortar, Marja Bešter, Alenka Kozinc: *Pouk slovenščine malo drugače*. Kržišnik, Frazeologija kot izražanje v podobah. Trzin: Different, 1994. 91–140.
- Erika Kržišnik: Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih. *SR* II (1996). 133–154.
- Erika Kržišnik: Frazeologija v osnovni in srednji šoli. *JIS* VI (1989/90). 134–141.
- *Mednarodni seminar Materni jezik na pragu 21. stoletja*. Darinka Rosc Leskovec, Frazeologija v zunanjih preizkusih znanja iz slovenskega jezika za osmošolce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001. 426–441.
- Nina Levstik: Pouk slovenščine, ki pritegne. *Slovenščina v šoli* II (1997). 17–19.

- Jože Toporišič: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *JIS* XIII (1973/74). 273–279.
- Franc Žagar: Poučevanje frazeologije v osnovni šoli. *JIS* V (1980/81). 178–179.

ELEKTRONSKI VIRI

- Katalog učbenikov za osnovno šolo 2009
<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&pID=54&rID=522&tip=12> (19. 5. 2010)
- Razvezan jezik, prosti slovar žive slovenščine
<http://www.razvezanijezik.org/> (3. 5. 2010)
- Besedilni korpus Nova beseda
http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html (3. 5. 2010)
- Korpus slovenskega jezika Fidaplus
<http://iskanje.fidaplus.net/enovrsticnoIskanjeO.aspx> (3. 5. 2010)

PRILOGA

Preverjanje znanja iz frazeologije v _____ razredu

1. Podčrtano besedilo razložite s svojimi besedami (nefrazeološko). Popravljeno poved prepisite.

Običajno ne kažete slabe volje, tokrat pa je nikakor niste mogli skriti. Pravzaprav ne, iztirila me je peta osebna napaka, tudi zato, ker je bila obojestranska, po tistem sem bil res jezen in sem komaj držal jezik za zobmi. Pa čeprav se ponavadi zelo obvladam.

V bistvu sploh ne vem, kaj je bistvo. Kakor koli, dober pesnik ne hodi kot maček okrog vrole kaše in ne govoriči po nepotrebnem. Torej nekako manj je več?

Po vrnitvi na stezo smo za vodilnim moštvom zaostajali že za 6 krogov. Ekipe v takšnih primerih običajno vržejo puško v koruzo, toda mi je na srečo nismo,« je težave med dirko opisal Jerman, ki je bil vseskozi med najhitrejšimi motoristi na dirkališču.

Ta konec tedna so številni turisti v Parizu ostali z dolgim nosom pred zaprtimi vrati nekaterih glavnih pariških znamenitosti. Izjema je bil Louvre, osebje v vseh drugih muzejih in galerijah v državni lasti pa je stavkalo zaradi nepravilnosti pri uvajanju 35-urnega delavnika, za katerega se zavzema francoska socialistična vlada.

Vsekakor pa tudi favorizirane Špance ob dodatnem pritisku medijev in javnosti ne čaka lahka naloga. »V Španiji o osvojitvi zlata govorijo, kot da bi bila za nas to mala malica. Res je, da so Švedi in Rusi, ki so v zadnjih letih kazali nekoliko premoči nad tekmeci, v drugi skupini.«

2. Razloži, kaj pomenijo naslednje besedne zveze.

vrteti jezik = _____

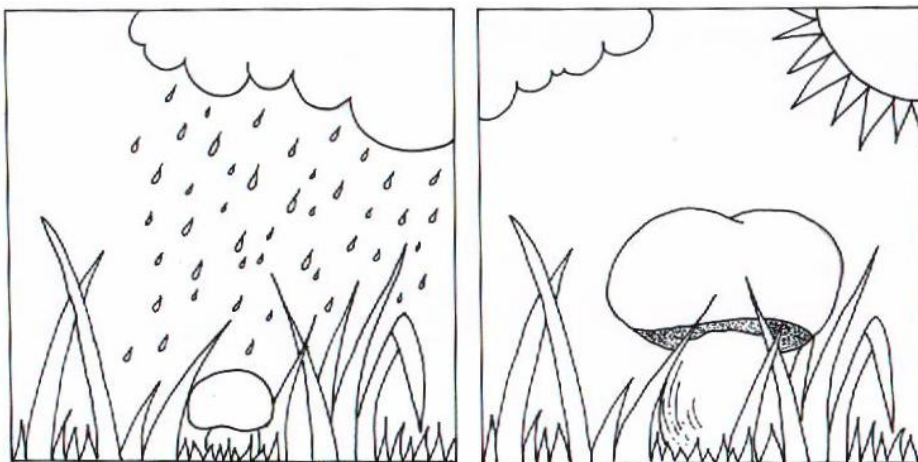
mlatiti prazno slamo = _____

kupiti mačka v žaklju = _____

stisniti rep med noge = _____

zavihati rokave = _____

3. Ugotovi, kateri frazem je prikazan na slikah. Glejte obe sličici.

4. Dopolni pregovore!

Brez muje _____

Priložnost zamujena _____

Pes, ki laja, _____

Kakor si boš postlal, _____

Osel gre _____

Ljubo doma, _____

Bolje biti prvi na vasi, kakor _____

Vrana vrani ne _____

Ti očeta do praga, _____

Kdor ne uboga, _____

5. Dopolni naslednje primere in jih uporabi v povedi.

zvest kot _____

krasti kot _____

suh kot _____

držati se kot _____

bled kot _____

6. Frazem poveži z razlago. Pred številko napiši ustrezno črko.

___ 1. streljati kozle

A priti s slabega na še slabše

___ 2. priti z dežja pod kap

B umreti

___ 3. pljuniti v roke

C ustrašiti se

___ 4. iti rakom žvižgat

Č početi neumnosti

___ 5. srce pade v hlače komu

D začeti prizadevno delati

Hvala za sodelovanje!

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

IZJAVA

Podpisana Helena Belehar, rojena 8. januarja 1986, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, smer slovenistika, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Frazeologija v osnovni šoli pri mentorici red. prof. dr. Eriki Kržišnik avtorsko delo.

Ljubljana, 26. 10. 2010